

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการเรียนการสอนที่ทำให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนดีเด่น

ในบทนี้จะเป็นการนำเสนอข้อมูลในส่วนที่เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้โรงเรียนรุ่งสว่างเป็นโรงเรียนดีเด่น โดยศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนดีเด่นในเรื่องที่สำคัญ ในด้านปัจจัยที่เกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน ปัจจัยที่เกี่ยวกับครูผู้สอน ปัจจัยที่เกี่ยวกับนักเรียนและปัจจัยที่เกี่ยวกับผู้ปกครอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปัจจัยที่เกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน

ในด้านภูมิหลังของผู้บริหาร ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นผู้หญิง ปัจจุบันอายุ 54 ปี สมรสแล้ว สามีเป็นคนมีฐานะดี เกษียณอายุราชการแล้ว มีบุตรชาย 1 คน กำลังเรียนระดับมัธยมศึกษา ในด้านอาชีพนอกจากเป็นครูแล้ว ครอบครัวนี้มีบ้านพักตากอากาศให้เช่าที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา 1 หลัง ให้เช่าในราคาคืนละ 3,000 บาท รายได้เมื่อเทียบกับรายจ่ายแล้วยังคงมีเหลือ การศึกษาจบปริญญาตรีทางการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาภาษาไทย ขณะนี้กำลังศึกษาต่อปริญญาโท ที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยกumuláเนาแล้ว ผู้อำนวยการเป็นคนจังหวัดศรีสะเกษ เมื่อสมรสแล้วได้ย้ายตามสามีมาอยู่กรุงเทพมหานคร และได้สอบบรรจุเป็นครูสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นครูอยู่ 9 ปี ต่อมาได้เป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนขนาดใหญ่โรงเรียนหนึ่ง ในเขตเดียวกับโรงเรียนรุ่งสว่าง เป็นเวลา 8 ปี จึงได้ถูกทาบทามให้มาเป็นครูใหญ่โรงเรียนรุ่งสว่างในปี พ.ศ. 2520 ต่อมาโรงเรียนเติบโตขึ้นได้เลื่อนเป็นอาจารย์ใหญ่ในปี พ.ศ. 2523 และเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนอยู่ที่โรงเรียนนี้มาตลอดตั้งแต่โรงเรียนตั้งขึ้น เป็นผู้บุกเบิกมาตลอด ทำให้ผู้อำนวยการได้เห็นพัฒนาการของโรงเรียนมาโดยลำดับ ความผูกพันย่อมมีมาก ผู้อำนวยการจึงทุ่มเทเวลาให้กับการพัฒนาโรงเรียนมาโดยตลอด

ในด้านคุณลักษณะของผู้บริหารพบว่า ผู้อำนวยการเป็นผู้ที่มี 2 ลักษณะนิสัยในตนเอง กล่าวคือ ในด้านหนึ่งเป็นคนขยัน ชอบทำงาน มีความคิดริเริ่ม กระตือรือร้น ชอบแสวงหาความรู้ มีความมั่นใจในตัวเองสูง ชอบให้ครูมาทำงานที่โรงเรียนเข้า ๆ กลับบ้านคิดเพื่อให้ได้ปริมาณงาน มุ่งเอางานมากกว่าคน จนดูเหมือนขาดน้ำใจต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาในบางครั้ง ในอีกด้านหนึ่งจะมีลักษณะตรงข้ามกับที่กล่าวมา เหตุที่ผู้วิจัยกล่าวเช่นนั้น เพราะจากการสังเกตพบว่า ในเรื่องความขยัน ชอบทำงาน ผู้อำนวยการมักจะอยู่โรงเรียนถึงดึก วันหยุดราชการ วันเสาร์และบางสัปดาห์วันอาทิตย์ ผู้อำนวยการจะมาโรงเรียนบางครั้งแม้ว่าจะมีกิจกรรมอื่นที่ทำให้ต้องออกไปปฏิบัติงานนอกโรงเรียน แต่ผู้อำนวยการจะกลับมาโรงเรียนอีกในตอนเย็น และจะอยู่โรงเรียนจนดึก ซึ่งท่านจะพูดว่า "งานต้องสำคัญที่สุด สำคัญ กว่าครอบครัว" ในเรื่องของความคิดริเริ่ม ความกระตือรือร้น ชอบแสวงหาความรู้ เห็นได้จากการคุยกับผู้อำนวยการ ซึ่งท่านพูดว่า

ผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จะไม่ชอบโรงเรียนรุ่งสว่าง เราอาจจะได้อะไรที่มากกว่าเขา เราอาจจะพร้อมกว่าโรงเรียนทั่วไป แต่ผู้อำนวยการไม่กลัว เราต้องทำดีทำเด่น เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครจะมาอ้างว่า คุณพร้อม คุณรวย คุณมีเงิน จึงพัฒนาได้ไม่ถูก ไม่เกี่ยวกันเลย ตัวไม่เสียสละเลย ไม่เคยวางแผนเลย บางโรงเรียนบ่าย 2 โมง 3 โมง ครูกลับบ้านแล้ว แต่ครูเราอยู่ถึงทุ่ม สองทุ่ม วันหนึ่งเราทำงานเพิ่ม 5 ชั่วโมง ปีหนึ่ง 200 วัน คิดดูซิเพิ่มเท่าไร วันเสาร์เราก็ก่อน เวลาที่มีประชุมตัวก็ไม่มา วันหยุดก็ไม่มา ในที่สุดก็ถดถอย ส่งเด็กสอบชิงทุนก็ไม่ได้ ไม่มีการแสวงหาความรู้ โปรแกรมที่จะพัฒนาครูก็ไม่มี แต่ของเรามีเราจะวางแผน ถ้าแบบนี้ไม่ได้เราจะปรับปรุง โดยใช้โครงการต่าง ๆ เป็นยุทธศาสตร์ในการบริหาร เราทำงานเป็นกระบวนการ มีการปรับปรุงกระบวนการเรื่อย ๆ แต่คนอื่นไม่ทำ อะไรก็ไม่กล้า ลงทุนก็ไม่ลง เสียสละเงินส่วนตัวก็ไม่เอา แล้วอ้างว่าไม่มีเงิน ไม่ทำอะไร เขาขาดความพยายามมากของผู้อำนวยการจะทิ้งบ้านเอาเด็กไว้ก่อน เห็นอหยากรไม่เป็นไร แม้แต่เวลาจะไปพักผ่อนก็

ต้องเอางานไปทำ ต้องวางแผนแล้วต้องกล้าทำ ตัดสินใจไปเลย
ว่าจะทำอะไร ที่นี้เราเน้นวิชาการ เน้นทุกกลุ่มวิชา เราคิดชุด
การสอน ศูนย์การเรียน ผู้อำนวยการจบจาก มศว. ทั้งห้องมี
60 คน เรียนเรื่องชุดการสอน ไม่มีใครทำ ผู้อำนวยการทำ
คนเดียว โดยไปศึกษาจากอาจารย์ชัยองค์ พรหมวงศ์ แล้วมา
ทำเขามีอบรมที่ไหนก็ไปฟัง ศึกษาจาก อาจารย์ผลกา สัตยธรรม
โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็เอามาทำผู้อำนวยการ
จะอ่านตำราของอาจารย์ที่เขียนไว้มาประกอบกับวิธีการที่เรา
นิเทศครู ดูการสอนของครู ถ้างานไม่ก้าวหน้า เราก็ต้องหา
วิธีการ หาตำรามาดู แล้วเทียบกับความเป็นจริง เพื่อหาวิธีการ
แก้ไข เราจะว่างไม่ได้ ถ้าว่างจะต้องคิดริเริ่มงานใหม่ ๆ ทันที
แล้วนำผลของการคิดมาปฏิบัติให้เป็นรูปเป็นร่างขึ้น ตอนนั้น
ผู้อำนวยการกำลังคิดอยากให้โรงเรียนมีสระว่ายน้ำ มี
คอนโดมิเนียมให้ครูอยู่จะได้ไม่ต้องเดินทางไกล อยากให้มี
ศูนย์คอมพิวเตอร์ ศูนย์หนังสือที่ว่างไกล ถ้าไม่คิดริเริ่มอยู่
นิ่ง ๆ เข้าซามเฮ็นซาม ก็จะเกิดความแข็ง เวลานิ่งเฉย ๆ จะ
คิด ตั้งแต่ตื่นขึ้นมาก็จะคิดว่า จะสั่งการอย่างไร วิธีนี้ได้ผลไหม
ไม่ได้ผลก็ใช้วิธีอื่น ต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างรวดเร็ว ไม่เคยว่าง

ส่วนในเรื่องชอบให้ครูมาทำงานที่โรงเรียนเข้า ๆ กลับบ้านดึก เพื่อให้ได้งาน
ปริมาณงานนั้น ผู้วิจัยสังเกตครูกุญกันเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า "ผู้อำนวยการให้ครูมาโรงเรียน ถ้า
ไม่พบครูคนไหนนาน ๆ ถ้าไปพักหรือไปไหน ผู้อำนวยการจะงอน ถามว่าหาไปไหนหลายวัน
ไม่เห็น" "ใช่ผู้อำนวยการเวลามาโรงเรียน จะไล่ถามชื่อครูที่ไม่เห็นทีละคนว่าใครไม่มา
บ้าง ผู้อำนวยการชอบให้ครูมาโรงเรียนมาก ๆ" ผู้วิจัยพบว่าเป็นจริงดังที่ครูกล่าว เนื่องจาก
ผู้วิจัยได้ไปช่วยงานผู้อำนวยการทำให้ออกแบบสอบถามให้ผู้ที่มาสมัครครูช่วยสอน
ผู้อำนวยการสั่งผู้วิจัยว่าให้ถามด้วยว่า ถ้ามาสอนที่นี่จะมาโรงเรียนกี่โมงและจะกลับบ้านกี่โมง
พร้อมกับบอกว่า ถ้าใครเขียนมาสาธกลับเร็ว เราก็ไม่เอา

สำหรับเรื่องความมั่นใจในตัวเองสูงและการมุ่งทำแต่งงานนั้น ผู้วิจัยพบว่า ในการ
ทำงาน เช่น ไปเป็นวิทยากรอบรมครูที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการกับครูอีกท่านหนึ่ง

และผู้วิจัยได้ช่วยกันทำทำเนียบผู้เข้ารับการอบรม เมื่อทำใกล้เสร็จ ผู้อำนวยการมาเห็นเข้า ได้บอกให้เปลี่ยนวิธีทำใหม่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการได้อธิบายให้ผู้อำนวยการฟังว่าใกล้เสร็จแล้ว และผลงานที่ออกมาจะวิธีนี้หรือวิธีของผู้อำนวยการ ผลไม่แตกต่างกัน แต่ผู้อำนวยการไม่ฟัง สิ้นอันให้ทำใหม่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการจึงเดินหนี ผู้อำนวยการจึงเรียกผู้วิจัยไปพบเพื่ออธิบายวิธี ใหม่ให้ฟังและให้ผู้วิจัยทำ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นเรื่องภายในโรงเรียน จึงเสนอให้ครูอีกท่านที่ทำ ด้วยกันเป็นผู้รับงาน ส่วนผู้วิจัยจะเป็นผู้ช่วยทำ แต่ผู้อำนวยการไม่ยอม เรียกผู้วิจัยว่าคุณ... เสียทางนี้หน่อย ซึ่งปกติผู้อำนวยการจะเรียกผู้วิจัยว่า "ลูก" เมื่อผู้วิจัยไปพบ จึงอธิบายวิธี ทำทำเนียบตามแบบของผู้อำนวยการ และให้ผู้วิจัยเป็นผู้ทำ จากการทำเช่นนี้ทำให้ผู้ช่วยผู้ อำนวยการต้องทำทำเนียบใหม่ถึงรุ่งเช้าของอีกวันหนึ่งโดยไม่ได้นอน และเมื่อเดินทางจาก จังหวัดเพชรบูรณ์กลับกรุงเทพมหานคร ระหว่างเดินทางผู้อำนวยการไม่ยอมจอดรถให้ครู รับประทานอาหาร ทั้ง ๆ ที่ครูขอให้หยุดรถรับประทานอาหารเช้าก่อน แต่ผู้อำนวยการไม่ ยอมจอดรถ บอกว่าให้ไปซื้ออาหารรับประทานบนรถ ให้เวลาไปซื้ออาหาร 10 นาที ครู ไปซื้ออาหารประมาณ 20 นาที เนื่องจากต้องเดินไกล ผู้อำนวยการบ่นว่าทำไมไปนาน ให้ ไปแค่ 10 นาที ในการเดินทางครั้งนั้น รถถึงกรุงเทพประมาณ 22.30 น.

ในด้านลักษณะการทำงาน จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการ ท่านได้เล่าว่า เทคนิคในการทำงานนั้น เราต้องมีเครื่องมือ คือ แบบฟอร์ม เป็นตัวช่วย เราอยากให้ครูอื่น ก็ต้องสร้างตารางการบริหาร เวลาขึ้น ให้ครูรายงานว่า วันหนึ่ง ๆ ทำอะไรบ้าง นี่คือเทคนิค เราอยากได้อะไรก็พยายามคิดสร้างเครื่องมือเป็นกรอบ เพื่อให้ ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการเป็นรูปธรรม สร้างกระบวนการขึ้นมา แล้ว ดูให้รอบว่า การทำอย่างนี้มีผลกระทบอะไรบ้าง ได้ประโยชน์ อะไร แล้วจึงสั่งการ ต้องคิดหลาย ๆ ด้าน ในวันหนึ่งจะแบ่ง เวลาทำงานเป็นบริหารวิชาการ พบปะผู้ปกครอง ติดตามงาน ของครู สิ่งงานมอบหมายงาน... สิ่งสำคัญที่ทำให้การบริหารงาน วิชาการราบรื่น คือ การวางแผน การติดตามงาน

จากการสังเกตลักษณะการทำงาน ผู้วิจัยพบว่า ผู้อำนวยการจะมาถึงโรงเรียน เวลา 7.40-8.00 น. บางครั้งจะถึงโรงเรียนเร็วกว่าหรือช้ากว่านี้ แต่ไม่เกิน 9.00 น. เมื่อมาถึงโรงเรียนจะเตรียมตัวออกบรรยายวิดิทัศน์ เพราะส่วนใหญ่ไม่ได้เตรียมล่วงหน้า

หากวันใดมาสายก็จะโทรศัพท์มาสั่งงาน หลังจากออกรายการวิถีทัศน์แล้ว ถ้ามีประชุมหรือมี
 ธุระจะออกไปนอกโรงเรียน ถ้าไม่มีธุระจะนิเทศงานโดยเรียกหาคนที่สั่งไปแล้วมาคุย ถ้า
 งานมีปัญหาจะให้ไปตามผู้รับผิดชอบมาชี้แจง หรือไม่ก็เรียกครูแต่ละสายขึ้นมาประชุม
 ผู้ช่วยผู้อำนวยการมาประชุม หัวหน้าสายชั้น หัวหน้ากลุ่มประสบการณ์มาประชุม แม่ครัว
 ภารโรงมาประชุม สิ่งงานสลัดกันไป หากมีผู้มาเยี่ยมชมโรงเรียน ผู้อำนวยการจะบรรยาย
 ให้กับผู้เยี่ยมชมฟัง ส่วนตอนเย็นจะคุยว่าวันพรุ่งนี้มีงานอะไร ต้องไปประชุมที่ไหน มีแขกมา
 เยี่ยมชมโรงเรียนหรือไม่ ต้องทำอะไรบ้าง ต้องสั่งงานใครบ้าง เนื่องจากผู้มาเยี่ยมชม
 โรงเรียนค่อนข้างมาก ในหนึ่งสัปดาห์มีผู้มาเยี่ยมชมโรงเรียนเฉลี่ย 3-4 วัน เกี่ยวกับ
 ลักษณะการทำงานของผู้อำนวยการ ครูเล่าว่า "ผู้อำนวยการมีวิถีกระตุ้นให้ครูทำงาน เช่น
 ดึงครูบางคนมาใช้งานโดยให้รางวัล เช่น สนับสนุนให้ประกวดครูดีเด่น เพื่อจะได้ไปต่าง
 ประเทศ ให้ความดีความชอบ 2 ชั้น" "ผู้อำนวยการจะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง เวลา
 ประชุมส่วนใหญ่จะเป็นการแจ้งให้ทราบไม่ใช่ให้แสดงความคิดเห็น ผู้บริหารกับครูมีช่องว่าง"
 นอกจากนี้ ครูบางคนบอกว่า "ผู้อำนวยการทำงานมีแผน แต่ไม่กระจาย คือ
 จะคิด พอคิดได้ก็สั่งเลข และจะเอาผลแบบสายฟ้าแลบ คือ สั่งแล้วจะเอาทันที ครูทำให้
 ไม่ทัน บางทีเมื่อวานสั่งอย่างหนึ่ง พอวันนี้คิดใหม่วางแผนใหม่ จะเอาอีกอย่าง ทำให้มีแผนก็
 เหมือนไม่มี"

ในด้านเจตคติต่อวิชาชีพครู ผู้อำนวยการเล่าว่า
 ไม่ได้ชอบอาชีพครู แต่ในสมัยนั้นจบ ม.6 ไม่รู้จะเรียน
 อะไร ก็เลยเรียนครูสมัยนั้นเขาเรียนครูกันจึงตามเขา
 ไม่ได้ชอบหรอก เดียวนี้ก็ยังไม่ชอบ แต่เป็นความรับผิดชอบ
 มากกว่า เท่าที่ทำรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ที่เราต้องทำต้องรับผิดชอบ
 ต้องทำให้ดีที่สุด แรงบันดาลใจที่ทำให้ทำงาน คือ ปัญหา
 ถ้ามีปัญหาเข้ามาจะทำให้รู้สึกมีพลัง ชอบแก้ปัญหา รู้สึกว่าพอ
 มีปัญหาเลือกสักสิ่งจะเกิดขึ้น ต้องแก้ปัญหาให้ได้ อาชีพที่ชอบนะ
 ชอบขายกล้วยเตี๋ยมากกว่า

ในด้านเจตคติของผู้บริหารต่อครู จากการพูดคุยกับผู้อำนวยการ ท่านพูดเกี่ยวกับ

ครูว่า

ครูส่วนใหญ่เป็นครูดี แต่ไม่ใช่มีความสามารถนะ เป็นครูดี
 ในแง่ไม่เป็นพิษเป็นภัย ครูจะเป็นเด็กที่ขาดประสบการณ์
 เข้ามาใหม่ ๆ กว่าที่จะปรับตัวได้ก็ 5-6 เดือน บางคนใช้
 เวลาเป็นปี เมื่อปรับตัวได้ก็อยู่ในเกณฑ์ดี คนไหนปรับตัวได้
 ในด้านพฤติกรรมต่าง ๆ อย่างเช่น บริหารครอบครัวเป็น
 แบ่งเวลาถูก ชอบทำงาน ทำแล้วสนุก ชอบเพื่อนปรับตัวได้
 คนเหล่านี้ก็จะรักโรงเรียนอยู่ได้ เรามีครูเก่า ๆ อยู่มาเป็น
 สิบ ๆ ปี ทั้งที่แก่ ๆ แล้ว ครูโภชนาการ ครูอนามัยอยู่มาตั้งแต่
 โรงเรียนตั้ง ไม่เคยขอย้ายไปไหนเลย แต่ครูบางคนเขาก็ไม่
 พร้อม ทั้งทางด้านครอบครัว ทางด้านพฤติกรรมที่จะปรับความ
 รู้สึก ปรับอารมณ์การเข้ากับคนอื่น การเข้าสังคม รวมทั้งด้อย
 ความสามารถ ก็ยิ่งทำให้เขาขาดความเชื่อมั่น ขาดความ
 สามารถมากขึ้น แต่ว่าในขณะนั้นครูที่ขอย้าย เขาก็ไม่มีปัญหา
 กับเรา แต่มีปัญหาที่ระบบงานซึ่งเขาปรับตัวเขาเองไม่ได้ ก็มี
 ส่วนหนึ่งประมาณ 20-30 คน จากครู 100 คน แต่อย่างว่า
 ครูอย่างครูช่วยสอนสิ เห็นไหม คนที่ช้อบงาน เงินเดือนก็
 น้อย (4,000 บาทต่อเดือน) แต่คนพวกนี้ช้อบงาน
 เพราะฉะนั้นไม่เป็นปัญหาสำหรับเขาเลย เขาอยู่ได้จนกระทั่ง
 ต้องขึ้นเงินเดือนเป็น 5,000 บาทให้เขาแสดงว่าเป็นที่คนใช้ใหม่
 บางคนได้รับงานเป็นสุข บางคนได้รับงานเป็นทุกข์ เป็นครูต้อง
 มีใจอยากศึกษางาน ครูเดี๋ยวนี้สังคมไม่ได้สร้างครูเพื่อให้สร้าง
 งาน ครูที่จบออกมาถึงขาดคุณธรรม ผิดสอนก็ไม่นาน ยังไม่ครบ
 วงจร ออกมาแล้วยังเป็นครูที่ดีไม่ได้ ครูที่ส่งมาหาเรา ไม่ว่าจะ
 จะเป็นปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก เรามองดูว่าเราต้อง
 มานีเทศวิธสอนทุกคนเลย เขาไม่มีทักษะการสอน แล้วก็ไม่มีพร้อม
 ร้อยละ 100 แต่ตอนนั้นครูเขาก็ทำงานดีมากนะ เราพอใจเขา

ในด้านความคาดหวังของผู้บริหารและทิศทางของความคิด
 ผู้อำนวยการเกี่ยวกับเรื่องนี้ ท่านเล่าว่า

จากการสัมภาษณ์

ได้ไปดูงานหลายแห่ง อย่างป็นี่ได้ไปดูงานที่ประเทศจีน
 ออสเตอร์เลีย นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ ไปเห็นสิ่งดี ๆ มาก
 อหากเอามาพัฒนาโรงเรียนให้เหมือนของเขา จะต้องคิดแปลง
 สิ่งที่เราเห็นมาปรับปรุงโรงเรียน ผู้อำนวยการมีความคิดที่จะสร้าง
 สระว่ายน้ำในโรงเรียน สร้างคอนโดมิเนียมให้เป็นที่พักของครู
 และนักเรียน ซอบวังเฮาชนของประเทศจีน ซึ่งได้จัดไว้เป็น
 ศูนย์รวมของวิชาการต่าง ๆ นักเรียนสามารถเลือกเข้าเรียน
 ได้ตามความสนใจ มีอุปกรณ์เทคโนโลยีทันสมัย อหากเอามา
 จัดที่โรงเรียนรุ่งสว่างต่อไป แต่ตอนนี้คาดหวังว่าโรงเรียนควร
 จะพัฒนาขึ้นอีกในด้านบรรยากาศ สภาพแวดล้อม ในด้านการ
 จัดการ ในด้านการบริหาร ในด้านของคุณภาพ ประสิทธิภาพ
 ของเด็กและครู ตอนนี้ยังไม่ถูกใจ ตอนนี้หนึ่งจะทำได้ 50 %
 เท่านั้น ต้องทำอีก 50 - 60 % มีสิ่งใหม่ ๆ ที่ยังคาดหวัง
 อหากจะทำ ทั้งตัวเด็ก ทั้งตัวครู และผู้ปกครอง คือ ได้ตั้ง
 เป้าหมายไว้ว่า จะต้องเป็นเลิศทุกด้าน ทุกอย่างอยู่ในเกณฑ์
 90 % แต่ตอนนี้มองว่าได้แค่ 50 % เท่านั้น ยังไม่ได้ทั้ง
 มวลรวม อาจจะมีคนเก่งอยู่คนหนึ่ง แต่ไม่ทั้งหมด ไม่ทั้งระบบ
 ต้องการให้ทั้งระบบ อยู่ในเกณฑ์สอดคล้อง

ส่วนการพัฒนาบุคลากร ผู้อำนวยการได้เล่าให้ฟังว่า ท่านมีวิธีการพัฒนาบุคลากร
 ในโรงเรียนด้วยวิธีดังนี้ คือ

1. พิจารณาจากคุณสมบัติ ดังนี้

1.1 พิจารณาผลงาน ความสามารถที่ครูแสดงออกจากการเป็นครูน้อย ครู
 ประจำการ จากการมอบหมายงานให้ทำแล้วทำได้ รับผิดชอบ จากการที่เขาเป็นที่ยอมรับ
 ของเพื่อนฝูง

1.2 ให้ทดลองงานที่เราจะมอบหมายตำแหน่งใหม่ให้ เช่น ให้เขาเขียน
 งาน เขาต้องเขียนงานเป็นภาษาที่เราถูกใจ ตรงกับสิ่งที่เราต้องการ เป็นภาษาวิชาการ
 เป็นเชิงบริหารต่าง ๆ ได้ งานที่ต้องใช้ความละเอียด เขาสามารถทำได้ และที่สำคัญเขา
 ต้องมีทัศนคติที่ดีต่อเรา รักเรา พอเราโวกวักไปบ้างจะได้ไม่เกลียดเรา

1.3 เป็นคนที่อารมณ์เย็น เขาจะต้องทนกับสภาพอารมณ์ของเราได้

1.4 ต้องเป็นคนที่ยิ้มแฉ่งแจ่มใส เป็นนักประสานงานที่ดี เข้าใจธรรมชาติขององค์การ ลักษณะของงาน และเต็มใจทำงานให้เรา

2. ขั้นตอนการฝึก ในขั้นนี้จะมีการนิเทศ มีการอบรม ให้ความรู้ มีการสอนงานตัวต่อตัว โดยการทำให้เป็นโครงการขึ้นมาโครงการหนึ่ง เชิญเขามาคุยกัน ระดมสมองหาปัญหา คนที่จะดำเนินโครงการจะเป็นหัวหน้าโครงการ จะเล่าปัญหาให้เขาฟัง ให้รวบรวมข้อมูลทั้งหมด โดยให้เขารับรู้ด้วยทุกครั้ง แล้วให้เขาไปเขียนโครงการมาให้ดู แล้วเราก็สรุปหามาตรการที่จะใช้ ถ้าเขาเขียนมาไม่ถูกต้องก็บอกว่าไม่ใช่กระมัง น่าจะเป็นแบบนี้กระมัง เขาก็จะแก้ไข แล้วเอามาให้เราตรวจสอบ ตรวจสอบแล้วเอากลับไปทำอีก แล้วเอากลับมาให้ตรวจสอบอีก จนกว่าจะพอใจแล้วก็หาข้อสรุป เป็นขั้นตอนให้เขาทำเอง แล้วเราตรวจสอบ ซึ่งข้อผิดพลาดต่าง ๆ ในที่สุดเขาก็จะทำออกมาได้ถูกต้อง เป็นเรื่องเป็นราว สำหรับการให้รางวัลและวิงวอนใจครูนั้น ในความคิดของผู้อำนวยการ ท่านกล่าวว่า

การให้รางวัลและวิงวอนใจครู คือ การให้สวัสดิการ การให้ครูได้ไปเมืองนอก ไปทัศนศึกษา ไปดูงาน ให้เสื้อผ้า คือ ชุดข้าราชการ 500 บาท ให้ไปตัดเอง ชุดสุวชนรักชาติที่ใส่วันอังคาร ชุดกีฬาที่ใส่วันศุกร์ ให้อาหาร คือ อาหารว่างกับอาหารกลางวัน สวัสดิการค่ารถ คือ ค่าสอนชุมนุมคนละ 600 บาทต่อเดือน และที่สำคัญ คือ ให้ความสำคัญความชอบ ให้ความสำคัญ ยุติธรรม ให้เกียรติยกย่อง ให้ความสำคัญแก่ครู เพื่อเขาจะได้อยากทำงานของเขาให้สำเร็จ คนเราต้องการศักดิ์ศรี ถ้าเขามีเกียรติมีศักดิ์ศรี ก็จะจงใจให้เขาทำงานต่าง ๆ จึงส่งเสริมการประกวดโครงการครูดีเด่นต่าง ๆ

ในการตรวจสอบคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียน ผู้อำนวยการบอกว่า ผู้อำนวยการจะทำเป็นปฏิทินให้ครูส่งงาน แล้วจะตรวจสอบผลงานที่ครูส่งมา เช่น ครูต้องส่งงานวิดิทัศน์ที่ผู้อำนวยการพูดทุกวัน แล้วนักเรียนจดบันทึก ครูมีหน้าที่ตรวจ แล้วส่งที่ปรึกษาสายชั้น ให้ที่ปรึกษาสายชั้นตรวจแล้วส่งผู้อำนวยการ จึงเป็น

การตรวจว่าครูและนักเรียนสนใจชีวิตทัศนหรือไม่ ครูตรวจงาน
ใหม่ นอกจากนี้ก็จะดูว่างานที่มอบหมายให้ครูไปแล้วทำเสร็จไหม
คุณภาพของงานดีหรือสูง จะตรวจสอบจากเนื้อหาของงานจากชิ้นงาน
ดูจากพฤติกรรมที่ครูแสดงออก ความสามารถที่แสดงให้เห็น
ผลงานเขียนที่ส่งมา รายงานผล คือ จะใช้วิธีดูผลงานและ
สังเกต ซึ่งทุกอย่างต้องมีเครื่องมือตรวจสอบ

จากการสังเกตพบว่า ผู้อำนวยการมีการตรวจสอบโดยจะมีเครื่องมือซึ่งจะเป็น
แบบบันทึกต่าง ๆ ที่จะให้คำแนะนำการทำงานของครู เช่น แบบบันทึกให้คำแนะนำชุดการสอน
แบบบันทึกคำแนะนำตรวจสอบนักเรียน แบบบันทึกการปฏิบัติงานประจำวัน แบบบันทึกเวรประจำ
วัน แบบบันทึกการประชุม เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้อำนวยการเป็นคนที่ขยัน มีความคิดริเริ่ม กระตือ
รือร้อน ชอบแสวงหาความรู้ แม้ในบางครั้งจะมีความมั่นใจในตัวเองค่อนข้างสูง มุ่งเอางาน
มากจนดูเหมือนขาดน้ำใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา แต่ก็มีความตั้งใจในการทำงาน ต้องการให้
งานทุกอย่างออกมาดีเลิศในทุก ๆ ด้าน

ปัจจัยเกี่ยวข้องกับครู

โรงเรียนรุ่งสว่างประกอบด้วยบุคลากรครูทั้งสิ้น 88 คน เป็นชาย 22 คน เป็น
หญิง 66 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25-39 ปี สำหรับรายรับและรายจ่าย ส่วนใหญ่ไม่ค่อย
มีปัญหา ครูเกือบทั้งหมดไม่ได้ประกอบอาชีพอื่นเพื่อหารายได้พิเศษ เนื่องจากไม่มีเวลา ครู
จะใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำงานที่โรงเรียน ดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 4

ในด้านลักษณะการทำงาน of ครู ครูส่วนใหญ่มาถึงโรงเรียนประมาณ 6.30-
7.30 น. การกิจในวันหนึ่งของครูที่ผู้วิจัยสังเกต คือ เมื่อครูมาถึงโรงเรียนจะเซ็นชื่อแล้ว
แยกเข้าห้องของตนเอง ครูประจำชั้นจะทำหน้าที่ดูแลให้นักเรียนทำความสะอาดห้องเรียน
ในกรณีเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ครูจะช่วยนักเรียนทำความสะอาดด้วย หากวันใดครูทำ
หน้าที่เป็นครูเวร ก็จะไปทำหน้าที่ครูเวรในเวลา 7.30 น. ส่วนครูพิเศษก็จะแยกย้ายเข้า
ห้องพักของตนเอง เตรียมการสอน ทำงานที่ยังค้างอยู่และทำหน้าที่ครูเวรในบางวันตามที่ได้
รับมอบหมาย การกิจของครูนอกจากงานสอนซึ่งเป็นงานหลัก โดยสอนประมาณคนละ 19-23
ชั่วโมงต่อสัปดาห์แล้ว ครูจะมีงานที่ผู้อำนวยการมอบหมายให้ทำในโรงเรียน เช่น เป็น

หัวหน้าโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน เป็นกรรมการในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เป็นกรรมการโครงการอาหารกลางวัน เป็นกรรมการกิจกรรมสหการ เป็นกรรมการห้องสมุด เป็นกรรมการห้องโสตทัศนศึกษา งานเอกสารทะเบียนต่าง ๆ เช่น การกรอกแบบฟอร์มเพื่อพิจารณาความดีความชอบ การคุมเด็กเข้ารับการตรวจสุขภาพ การประชุมครูในโรงเรียน การทำบัญชีเรียกชื่อ บัตรสุขภาพ สมุดรายงานผลการเรียน งานวัดและประเมินผลการเรียน ครูจะใช้เวลาว่างจากชั่วโมงสอน หรือช่วงเวลาเช้าและเวลาเย็นทำงานเหล่านี้ให้เสร็จ รวมทั้งการเตรียมการสอน เตรียมอุปกรณ์การสอนล่วงหน้าและตรวจงานของนักเรียนด้วย

ในด้านเจตคติของครูที่มีต่อผู้บริหาร จากการพูดคุยกับครูหลายคน ครูได้เล่าให้ฟัง ดังนี้ "ผู้อำนวยการมีความยุติธรรมดี การพิจารณาความดีความชอบจะตัดสินจากผลงานที่ส่งไปให้พิจารณา" แต่ครูอีกส่วนหนึ่งเล่าว่า "ไม่ยุติธรรม คนที่ได้ความดีความชอบ คือ คนใกล้ชิดมากกว่า เพราะคนอยู่ใกล้ ทำงานก็เห็น ถ้าอยู่ไกลทำก็ไม่เห็น อีกอย่างถ้าผู้อำนวยการรักใคร ทำไม่ดีก็ไม่เห็น แต่ถ้าไม่ชอบทำดีก็ไม่เห็น จะจำส่วนที่ไม่ดีไว้" นอกจากนี้ครูได้พูดถึงผู้อำนวยการว่า "ผู้อำนวยการมีความสามารถในการพูด ฉลาดพูด รู้จักเข้าผู้ใหญ่ เก่งในการติดต่อกับคนที่มีฐานะ สามารถช่วยเหลือโรงเรียนได้" "ผู้อำนวยการกับผู้ช่วยมีแต่สิ่ง กระจ่างงานธุรการและงานของผู้ช่วยมาที่ครูประจำชั้นหมด ทำให้ครูหลายคนมีปัญหาครอบครัว" และ "ผู้อำนวยการเป็นคนฉลาด จะหลอกใช้ครู เขาจะให้ผู้ช่วยระแวงกัน เพื่อที่จะได้คุมได้ มีครูไม่ยอมรับผู้อำนวยการ เขียนใบปลิวว่าผู้อำนวยการเทอมนี้มีครูเขียนฮ้ายตั้งเกือบ 20 คน"

ในด้านขวัญและกำลังใจของครู เมื่อพิจารณาถึงฐานะทางเศรษฐกิจของครูพบว่า ครูส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียน ไม่ค่อยใช้จ่ายมากเท่าใดนัก ประกอบกับครูจะได้รายได้จากการสอนชมนุ่มเดือนละ 600 บาท หากสอนวันเสาร์ด้วยจะได้เพิ่มอีกเดือนละ 800 บาท สำหรับเครื่องแต่งกาย ครูจะต้องแต่งกายเป็นชุดประจำของแต่ละวัน คือ วันจันทร์ชุดข้าราชการสีเทา วันอังคารชุดยุวชนรักชาติ วันพฤหัสบดีชุดลูกเสือ สุภาพชาติ วันศุกร์ชุดกีฬาเพื่อชาติ ทำให้ครูไม่จำเป็นต้องตัดเสื้อผ้าบ่อย และทางโรงเรียนจะให้ชุดยุวชนรักชาติ ชุดกีฬาเพื่อชาติแก่ครูปีละ 1 ชุด ส่วนชุดข้าราชการทางโรงเรียนจะให้เงินครูเป็นค่าตัดชุด 500 บาท ในการมาบรรจุที่โรงเรียนครั้งแรก นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังมีสวัสดิการอาหารกลางวันให้กับครู จึงพบว่าครูส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพอื่นเป็นรายได้พิเศษแต่อย่างใด ส่วนโอกาสในการศึกษาต่อพบว่า ผู้อำนวยการไม่

อนุญาตให้ครูลาศึกษาต่อในเวลาราชการ โดยบอกว่า หากจะศึกษาต่อให้ใช้เวลานอก
ราชการ ทำให้ครูบางคนที่ต้องการศึกษาต่อในเวลาราชการต้องลาออกจากราชการ หรือ
ต้องย้ายไปอยู่โรงเรียนอื่น ส่วนครูที่ลาออกเวลาราชการ มักจะไม่ค่อยมีเวลาเรียน เพราะ
งานโรงเรียนมาก สิ่งที่ทำให้ครูเสียกำลังใจ คือ ครูต้องทำงานหนัก ไม่ค่อยมีเวลาพักผ่อน
ครูจะเหนื่อยมาก บางคนมีปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว ครูบอกว่า

งานที่มากต้องทำชุดการสอน ทำสื่อ โรงเรียนเขาคิด
เอกสารขึ้นมาให้ทำเยอะแยะอย่างเด็กสอบเสร็จต้องทำคะแนน
ต้องทำกราฟ แบ่งรายวิชา และอีกหลายอย่างที่โรงเรียนอื่นเขา
ไม่ทำ แต่ให้เวลาทำนิดเดียว อย่างเด็กสอบเสร็จ วันรุ่งขึ้น
ให้ส่งเอกสารทั้งหมด ครูจะทำถึงตี 1 ตี 2 ก็เรื่องของครู แต่
ต้องทำให้เสร็จ ต้องมีส่ง เอากลับไปทำบ้าน ครูก็เครียดไปลง
ที่เด็ก เด็กก็เครียด เป็นลูกโซ่ ผู้อำนวยการลงที่ครู ครูลงที่เด็ก

ในช่วงปิดเทอมวันหยุดราชการ เสาร์ อาทิตย์ ต้องมาทำงาน
สัปดาห์หนึ่งได้หยุด 1 วัน บางสัปดาห์ก็ไม่ได้หยุด ถ้าไม่มาก็ต้อง
เขียนใบลา เพราะผู้อำนวยการออกเป็นคำสั่ง ไม่ลาผิดวินัย
ทำให้ครูบางคนไม่ได้ขึ้นเงินเดือน เนื่องจากลาเกินกำหนด
ครูบางคนก็เกิดปัญหาครอบครัว

ครูจึงคิดจะย้ายแต่ย้ายไม่ได้ โดยครูเล่าให้ฟังว่า

ผู้อำนวยการบอกว่าถ้าอยู่ไม่ถึง 4 ปี จะไม่เห็นย้ายให้ และ
ผู้อำนวยการจะไปบอกที่สำนักงานศึกษาว่า ถ้าครูโรงเรียน
รุ่งสว่างขอย้าย ให้ทำเรื่องช้า ๆ อีกอย่างถ้ามีเรื่องกับผู้อำนวยการ
ทำให้ผู้อำนวยการไม่ชอบ ครูก็จะเสียประวัติ เพราะผู้อำนวยการ
จะลงไปประวัติว่าเป็นคนที่มีมนุษยสัมพันธ์ไม่ดี เข้ากับคนอื่นไม่ได้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้คุยกับครูบรรจุใหม่ ครูเล่าว่า "ยังไม่พ้นทดลอง นี้ความกดดัน
มาก อยากจะลาออกตั้งแต่ 3 สัปดาห์แรก มีโครงการจะขอย้าย เมื่อพ้นทดลอง โดยจะ
สับเปลี่ยนกับครูสังกัด สปช. เพราะคิดว่าไม่สามารถย้ายในกรุงเทพได้ เพราะผู้อำนวยการ
ไม่เห็นให้ย้าย คนที่จะย้ายได้ต้องมีเส้น" และครูบางท่านเล่าว่า "อยู่ที่นี้ ถ้าผู้อำนวยการ

ชอบก็เจริญก้าวหน้าในตำแหน่งได้เร็ว แต่ผู้อำนวยความสะดวกไม่จริงจังกับใคร ครูที่อยู่นาน ๆ เพราะผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น ได้เลื่อนตำแหน่ง ได้ไปต่างประเทศ”

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า เรื่องที่ครูเล่าความจริงบางส่วน คือ เรื่องวันหยุดต้องมาโรงเรียน ถ้าไม่มาต้องเขียนใบลา ถ้าไม่เขียนจะนำชื่อครูที่ไม่เขียนใบลา ประกาศไว้บริเวณที่เซ็นชื่อของครูให้มาเขียนใบลา และเรื่องที่ผู้อำนวยความสะดวกไปขอครูรายชื่อครูที่ได้ย้ายที่สำนักการศึกษาเป็นเรื่องจริงตรงกับที่ครูเล่า แต่ที่ครูบอกว่าถ้าอยู่ไม่ถึง 4 ปี ผู้อำนวยความสะดวกจะไม่เซ็นให้ นั่น ผู้วิจัยพบว่าครูบางคนอยู่ 1 ปีหรือ 2 ปี ผู้อำนวยความสะดวกก็จะเซ็นให้แต่ไม่ค่อสหพอใจ โดยครูเล่าให้ฟังว่า “ผู้อำนวยความสะดวกเรียกไปพบ บอกให้เก็บใบย้ายเสีย แล้วปีหน้าจะให้ 2 ชั้น แต่ครูปฏิเสธ ตั้งแต่นั้นมาเมื่อผู้อำนวยความสะดวกพบครูท่านนี้ จะทำมองไม่เห็น ไม่สนใจ แม้ว่าครูจะเข้าไปไหว้ก็ตาม”

ในภาพรวมของครูโรงเรียนรุ่งสว่าง จะพบว่า ครูส่วนใหญ่จะมาโรงเรียนก่อนเวลา 8.00 น. เมื่อถึงโรงเรียนจะแยกย้ายกันไปปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ครูทุกคนมีความขยัน อยู่ทำงานที่โรงเรียนถึงเย็น ไม่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ แต่ไม่ค่อสหเวลาศึกษาต่อ เนื่องจากผู้อำนวยความสะดวกไม่อนุญาตให้ลาในเวลาราชการ สิ่งที่ทำให้ครูขาดขวัญและกำลังใจ คือ ครูมีงานมาก ไม่มีเวลาพักผ่อนเท่าที่ควร ครูจึงเหนื่อยและไม่มีเวลาให้กับครอบครัว ในขณะที่เด็วกันจึงเกิดเจตคติที่ไม่ยอมรับการสั่งงานของผู้อำนวยความสะดวก ครูบางส่วนเห็นว่าผู้อำนวยความสะดวกยุติธรรมดี แต่บางส่วนมองว่าไม่ยุติธรรม อย่างไรก็ตาม ครูมีความเห็นว่าผู้อำนวยความสะดวกมีความสามารถในการพูด ฉลาด รู้จักเข้าผู้ใหญ่ เก่งในการติดต่อกับคน ดังนั้น ในการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวกับครูที่ทำให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนดีเด่น ผู้วิจัยได้ศึกษาเจาะลึกกับครูจำนวน 3 คน เป็นกรณีศึกษา โดยเป็นครูดีเด่น 2 คน และเป็นครูประจำชั้น 1 คน เนื่องจากครูประจำชั้นดีเด่นในโรงเรียนมี 2 คน และเหตุที่เลือกครูประจำชั้นท่านนี้ เพราะต้องการศึกษาการทำงาน of ครูทั่วไป และครูท่านนี้ยินดีให้ความร่วมมือในการสังเกตของผู้วิจัย

กรณีศึกษาที่ 1 อาจารย์ศิริวรรณ อายุ 41 ปี จบการศึกษาวุฒิปริญญาตรีศึกษาศาสตร์บัณฑิต วิชาเอกภาษาอังกฤษ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน มีประสบการณ์ในการทำงาน 19 ปี มาสอนที่โรงเรียนรุ่งสว่างได้ 9 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2528 เหตุที่ย้ายมาสอนที่โรงเรียนนี้ เพราะต้องการย้ายมาอยู่ใกล้บ้าน ก่อนมาสอนโรงเรียนรุ่งสว่าง เคยสอนโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครมา 2 โรงเรียน ตลอดระยะเวลาที่เป็นครู ได้ทำหน้าที่เป็นครูสายผู้สอนมาตลอด โดย 2 โรงเรียนแรกที่สอน ได้สอนในชั้นประถมศึกษาปีที่

4-6 แต่เมื่อย้ายมาสอนที่โรงเรียนรุ่งสว่าง ได้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มาตลอด 9 ปี ได้เป็นครูดีเด่น 3 ปีติดต่อกัน ตั้งแต่ พ.ศ.2531-2533 ได้เดินทางไปดูงานต่างประเทศ โดยงบประมาณของกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ.2534 ประเทศที่ไปดูงาน คือ ประเทศเกาหลีและญี่ปุ่น และได้ไปดูงานที่ประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และสิงคโปร์ ในปี พ.ศ. 2536 โดยงบประมาณของชมรมครู-ผู้ปกครองโรงเรียนรุ่งสว่าง นอกจากนี้ยังได้รับรางวัลศิษย์เก่าดีเด่นจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน ในปี พ.ศ.2534 อาจารย์ศิริวรรณได้เล่าว่า มีความภูมิใจมากเมื่อได้ย้ายมาอยู่โรงเรียนรุ่งสว่าง ในปีแรกสามารถชนะการประกวดห้องเรียน เรื่องจัดห้องเรียนได้ดี เป็นที่ 2 รองจากผู้ปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ซึ่งได้ที่ 1 เพราะในการตัดสินนับจากจำนวนชุดการสอนที่มีอยู่ อาจารย์ศิริวรรณเพิ่งมาปีเดียวก็ได้รางวัลที่ 2 ขณะที่คนได้รางวัลที่ 1 อยู่โรงเรียนรุ่งสว่างมา 5 ปี อาจารย์ศิริวรรณจึงภูมิใจมาก และยังไม่คิดจะย้ายโรงเรียน

ในด้านนิสัยส่วนตัว อาจารย์ศิริวรรณเล่าว่า

โดยนิสัยส่วนตัวเป็นคนที่ชอบทำสื่อ อย่างเช่น ที่โรงเรียนแรก ที่ไปบรรจุก็ไปจัดห้องจัดป้ายนิเทศตามห้องต่าง ๆ ที่เข้าไปสอน โดยที่ครูคนอื่นเขาไม่ทำกัน เมื่อย้ายไปโรงเรียนที่ 2 ก็ไปทำชุดการสอน ซึ่งตอนนั้นไม่รู้ว่าเรียกว่าอะไร แต่ว่าจะเตรียมการสอนไว้เป็นบท ๆ พอดีไปเห็นช่องข้อสอบของโรงเรียนที่มีเหลืออยู่ จึงไปขออาจารย์ใหญ่ว่าจะขอไปใส่อุปกรณ์การสอนได้ไหม อาจารย์ใหญ่อุญาต อาจารย์ศิริวรรณจึงทำชุดการสอนวิชาภาษาอังกฤษที่สอนครบทุกบท ทั้งชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และปีที่ 6 ก่อนย้ายโรงเรียน ได้ยกชุดการสอนให้กับโรงเรียน เพราะไม่รู้จะเอาไปไว้ที่ไหน ต่อมาครูที่โรงเรียนรุ่งสว่างที่ย้ายมาจากโรงเรียนเดิมของอาจารย์ศิริวรรณได้มาเล่าให้ฟังว่าชุดการสอนของพี่หนูยังได้ใช้เลย"

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า อาจารย์ศิริวรรณเป็นผู้ที่ชอบสอนหนังสือ ไม่เคยปล่อยให้นักเรียนนั่งเล่นเฉย ๆ และเมื่อมีเวลาว่างก็มักจะทำสื่อการสอน ตกแต่งห้องเรียนตลอดเวลาไม่ค่อยหยุดพัก สิ่งที่อาจารย์ศิริวรรณต้องการ คือ เมื่อมีการประกวด อาจารย์ศิริวรรณจะต้องได้ที่ 1 เช่น ในการประกวดความสะอาดห้องเรียน อาจารย์

ศิริวรรณพูดว่า "ต้องรีบทำเดี๋ยวเขามาตรวจ เรายังทำไม่เสร็จจะเสียคะแนน ตั้งแต่ประกวดมาพีได้ที่ 1 มาตลอด" ในเรื่องนี้ครูช่วยสอนในห้องอาจารย์ศิริวรรณ ได้พูดกับผู้วิจัยว่า "อาจารย์ศิริวรรณเป็นโรคประสาทแน่เลย ทุกเรื่องต้องได้ที่ 1 จะเอาแต่ที่ 1 ไม่ยอมรับว่าคนอื่นเขาก็เก่งเหมือนกัน แต่หนูยอมรับว่าอาจารย์ศิริวรรณเก่งจริง แต่จะเอาที่ 1 ทุกเรื่องไม่ไหว"

ในด้านลักษณะการทำงาน อาจารย์ศิริวรรณจะมาโรงเรียนประมาณ 6.30 - 6.45 น. เมื่อมาถึงโรงเรียนเซ็นชื่อแล้วจะเข้าห้องเรียนให้นักเรียนเปิดหน้าต่าง ให้ครูช่วยสอนทำความสะอาดห้อง ส่วนอาจารย์ศิริวรรณจะเตรียมอุปกรณ์การสอนซึ่งได้ทำไว้เรียบร้อยแล้ว เมื่อเตรียมอุปกรณ์เสร็จ จะทำสื่อการสอนสำหรับการสอนครั้งต่อไป หรือไม่เช่นนั้นก็จะเปลี่ยนป้ายนิเทศ ทำงานเอกสาร เช่น บันทึกการปฏิบัติงาน บันทึกการปฏิบัติหน้าที่ครูเวร เมื่อมีสัญญาณให้นักเรียนเข้าแถว อาจารย์ศิริวรรณจะลงไปคุมแถวนักเรียนทุกวัน เมื่อนักเรียนขึ้นห้องเรียน อาจารย์ศิริวรรณจะเปิดรายการวิทยุทัศน์ให้นักเรียนดู จากนั้นจะให้นักเรียนส่งการบ้านและนับจำนวนสมุดการบ้านว่านักเรียนส่งการบ้านครบทุกคนหรือไม่ ถ้าไม่ครบจะให้นักเรียนที่ไม่ส่งออกมาพบ ถามหาสาเหตุพร้อมทำโทษนักเรียนที่ไม่ส่งการบ้าน จากนั้นจะสรุปเนื้อหาที่ผู้อ่านวิชาการพูดและเขียนบนกระดานให้นักเรียนลอกตาม ในการเตรียมการสอน อาจารย์ศิริวรรณจะเตรียมการสอน จัดทำอุปกรณ์ล่วงหน้าเสมอ โดยใช้เวลาช่วงเช้า ชั่วโมงว่างและช่วงเย็น และจะดูความเรียบร้อยอีกครั้งในวันก่อนทำการสอนหนึ่งวัน เวลาสอนอาจารย์ศิริวรรณจะจริงจังกับการสอนมาก ถ้านักเรียนไม่สนใจเรียน อาจารย์ศิริวรรณจะดุและตี โดยบอกนักเรียนว่า "ครูอยากให้นักเรียนได้ดี ใครไม่สนใจต้องถูกตี" ในความรู้สึกส่วนตัว อาจารย์ศิริวรรณบอกกับผู้วิจัยว่า "นักเรียนไม่รักตนเอง เพราะตนเองเป็นคนดู เด็กจะกลัว และไม่ชอบ ไม่เหมือนครูช่วยสอน เด็กจะรัก เพราะไม่ดู"

จากการสังเกตการสอน ผู้วิจัยพบว่า อาจารย์ศิริวรรณมีกิจกรรมการสอนที่สนุกสนาน เด็กนักเรียนชอบ เมื่ออาจารย์ศิริวรรณสอน นักเรียนจะตั้งใจเรียน เพราะกิจกรรมที่อาจารย์ศิริวรรณสอน เช่น ภาษาไทย จะมีเกม มีเพลง เกือบทุกครั้ง แต่อาจารย์ศิริวรรณมักจะโกรธและดุด่านักเรียนเสมอ เมื่อนักเรียนคุยกัน บางครั้งจะตี ทำให้บรรยากาศในห้องค่อนข้างไม่ดี คำพูดที่ดุด่านักเรียนมักจะเป็นการประชดประชัน เช่น เวลาอาจารย์ศิริวรรณ อธิบายแล้วนักเรียนไม่ฟัง จะพูดว่า "ไม่ฟังแล้วผลออกมา คือ ทำงานไม่ได้ ครูโกรธมากนะ นี่หรือห้องราชา (ห้อง King) ห้องลานะสี ผ่านเตรียมประถมมาได้"

อย่างไร เหมือนปัญหาอ่อน"หรือถ้านักเรียนเอาของเล่นมาเล่นจะถูกขว้างทิ้งทันที มีครูหลายคนกล่าวเกี่ยวกับการทำงานของอาจารย์ศิริวรรณว่า "เป็นครูที่สอนเก่ง ไม่ค่อยหนึ่งงาน แต่ไม่โง่่างง ชอบตีเด็ก ครูเด็กนักเรียนเสมอ หากเด็กไม่สนใจเรียน"

ในด้านเจตคติต่ออาชีพ อาจารย์ศิริวรรณบอกว่า เหตุที่เลือกเรียนครู เพราะชอบ ตอนเด็ก ๆ ชอบเล่นเป็นครู เมื่อมาเรียนเวลาอาจารย์ให้ทำรายงานและให้สอนให้ดูก็มักจะออกไปสอนให้อาจารย์ดูเสมอ เวลาไปอบรมมักจะเป็นตัวแทนออกไปสาธิตการสอนและเมื่ออยู่โรงเรียน เมื่อมีแขกมาเยี่ยมชมโรงเรียน มักจะถูกเลือกให้สาธิตการสอนให้ผู้มาเยี่ยมชมโรงเรียนอยู่เสมอ

ในด้านการหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองพบว่า อาจารย์ศิริวรรณมักจะซื้อตำราเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการผลิตสื่อมาอ่าน และมักจะถูกส่งไปอบรมทางวิชาการเสมอ แต่วารสารทางวิชาการและหนังสือพิมพ์ อาจารย์ศิริวรรณมักจะไม่ค่อยได้อ่าน โดยบอกว่า "สาธิตาไม่ค่อยดี จะใช้วิธีฟังข่าวจากวิทยุหรือโทรทัศน์ในระหว่างการเตรียมการสอน ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน"

กรณีศึกษาที่ 2 อาจารย์นัยเนตร อายุ 28 ปี จบการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาอุตสาหกรรม จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ขณะนี้กำลังศึกษาต่อปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร โดยใช้เวลาออกราชการ มีประสบการณ์ในการสอน 6 ปี ได้บรรจุที่โรงเรียนรุ่งสว่างเป็นโรงเรียนแรก ตลอดเวลาที่เป็นครู ได้ทำหน้าที่เป็นครูสายผู้สอน โดยปีแรกสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และปีที่ 2 ถึงปัจจุบันสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 วิชาคณิตศาสตร์ และได้เป็นครูคณิตศาสตร์ดีเด่นของกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2536 นอกจากเป็นครูสายผู้สอน อาจารย์นัยเนตรมีงานที่ต้องรับผิดชอบอีก คือ เป็นหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์คณิตศาสตร์ และเป็นหัวหน้างานวิชาการของโรงเรียน ในบางครั้งจะติดตามผู้อำนวยกาไปเป็นวิทยากรให้กับครูโรงเรียนเอกชน อาจารย์นัยเนตรเล่าว่า

การที่มาเป็นครู เป็นผลผลักดันจากที่บ้าน เนื่องจากที่บ้านส่วนใหญ่เป็นครู ในตอนแรกที่ยังไม่เคยคิดว่าจะ เป็นครู คิดแต่ว่าจะทำงานด้านบุคคลตามที่เรียนมาเท่านั้น แต่เมื่อมาทำงานเป็นครูก็มีความสุขดี พอใจกับสังคมโรงเรียน ภูมิใจในอาชีพ ระดับอย่างเรา ผู้ปกครองเด็ก ระดับดอกเตอร์ก็ยกมือไหว้

ในด้านนิสัยส่วนตัว อาจารย์นัยเนตร พูดว่า "เป็นคนที่อยู่เฉยไม่เป็น อยู่เฉย ๆ รู้สึกแข็ง ก่อนเป็นครูเคยทำงานที่โรงพยาบาล ซึ่งไม่ค่อยมีงานทำจึงไม่ชอบเลขลาออก"

จากการสังเกตผู้วิจัยพบว่า อาจารย์นัยเนตรเป็นคนที่สนใจข่าวสารในโรงเรียน เห็นได้จากเมื่อผู้วิจัยไปขอเก็บข้อมูลที่โรงเรียนรุ่งสว่าง ผู้อำนวยการแจ้งให้คณะครูทราบว่า ผู้วิจัยจะมาทำวิจัยที่โรงเรียน พอเลิกประชุม อาจารย์นัยเนตรได้เข้ามาแนะนำตัวกับผู้วิจัย และถามผู้วิจัยว่ามาทำวิจัยเรื่องอะไร และมีก็จะนำข่าวสารต่าง ๆ ในโรงเรียนมาแจ้งให้ครูในสายชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทราบเสมอ นอกจากนี้อาจารย์นัยเนตรเป็นผู้ที่ชอบแสวงหาความรู้ โดยสังเกตได้ว่าจะเป็นผู้นำในสายชั้นที่นำสื่อรูปแบบใหม่ ๆ หนังสือเสริมหลักสูตรมาแจกเพื่อนครู และในห้องของอาจารย์นัยเนตร จะมีหนังสือคณิตศาสตร์จากสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ค่อนข้างมาก

ในด้านลักษณะการทำงาน อาจารย์นัยเนตรจะมาโรงเรียนประมาณเวลา 7.00 น. - 7.30 น. เมื่อมาถึงโรงเรียนเซ็นชื่อแล้วจะเข้าห้องเรียน ระหว่างทางจะทักทายครูในสายชั้นเดียวกัน จากนั้นจะลงมารับประทานอาหารเข้าที่โรงประกอบอาหาร เมื่อรับประทานอาหารเสร็จ จะขึ้นไปเตรียมการสอนว่าวันนี้จะสอนเรื่องอะไร ซึ่งชุดการสอนได้ทำล่วงหน้าไว้แล้ว โดยอาจารย์นัยเนตรเล่าว่า

จะเตรียมการสอนล่วงหน้าเป็นเทอม เมื่อมีเวลาว่างจะทำชุดการสอนไปเรื่อย ๆ ซึ่งแผนการสอนเทอมที่ 1 ได้ทำเสร็จหมดแล้วตั้งแต่เปิดเทอมได้ 2 เดือน เหลือแต่ทำสื่อการสอน ซึ่งจะทำไปเรื่อย ๆ ไม่ได้กำหนดเวลานั่นนอน แต่ส่วนใหญ่จะเตรียมการสอนที่โรงเรียน เพราะกลับไปบ้านจะคึกแล้ว

เมื่อมีสัญญาณให้นักเรียนเข้าแถว อาจารย์นัยเนตรจะลงไปคุมแถวนักเรียน เมื่อนักเรียนขึ้นห้องเรียน อาจารย์นัยเนตรจะเปิดรายการวิดีโอทัศน์ให้นักเรียนดู และให้นักเรียนสรุปเอง ส่วนอาจารย์นัยเนตรจะทำสื่อ ทำเอกสารประกอบการสอน รวมทั้งออกแบบตกแต่งห้องเรียน และจะทำเช่นนี้ทุกครั้งที่เมื่อมีเวลาว่าง เนื่องจากปีนี้อาจารย์นัยเนตรลงประกวดครูคณิตศาสตร์ดีเด่นเป็นปีที่ 2 จากการบอกเล่าของนักเรียน มีนักเรียนหลายคนบอกว่า "ชอบการสอนของอาจารย์นัยเนตร สอนดี เรียนแล้วเข้าใจ"

ในด้านการหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง อาจารย์นัยเนตรเล่าว่า "เมื่อมีเวลาว่างจะไปเดินซื้อหนังสือจากร้านขายหนังสือ"

เมื่อสังเกตดูพบว่า อาจารย์นัยเนตรมีหนังสือประกอบการสอนและเกมต่าง ๆ ค่อนข้างมาก ส่วนวารสารทางวิชาการ อาจารย์นัยเนตรบอกว่า "อ่านวารสารของ สสวท. อ่านหนังสือพิมพ์ที่โรงเรียนรับ ซึ่งมีมติชน ไทยรัฐ และเดลินิวส์ โดยมากจะอ่านที่โรงเรียน เพราะเมื่อกลับบ้านก็มืดแล้วจะพักนอน"

กรณีศึกษาที่ 3 อาจารย์ดวงนภา อายุ 40 ปี จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิชาเอกคหกรรม มีประสบการณ์ในการทำงาน 17 ปี มาสอนที่โรงเรียนรุ่งสว่างได้เกือบ 2 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2535 เหตุที่ย้ายมาสอนที่โรงเรียนนี้ เพราะต้องการย้ายมาอยู่ใกล้บ้าน ก่อนมาสอนโรงเรียนรุ่งสว่าง เคยสอนโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครมา 1 โรงเรียน โดยอยู่โรงเรียนแรกนี้ 15 ปี ทำหน้าที่ครูโภชนาการรับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน เมื่อมาสอนโรงเรียนรุ่งสว่าง ทำหน้าที่เป็นครูประจำชั้นสอนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในปีแรก ส่วนปีที่ 2 สอนวิชาคณิตศาสตร์และการทำงานและพื้นฐานอาชีพ อาจารย์ดวงนภา เล่าว่า "เมื่อมาอยู่ที่นี่ใหม่ ๆ ต้องปรับตัวมาก ลักษณะของการทำงานในโรงเรียนนี้ ต่างกับโรงเรียนเก่ามาก อยู่โรงเรียนเก่างานไม่หนักเท่าที่นี่ เมื่อมาใหม่ ๆ ไม่พร้อม รู้สึกตามครูที่นี่ไม่ทัน ใช้เวลาหลายเดือนกว่าจะปรับตัวได้ ตอนนีปรับตัวได้แล้ว"

ในด้านนิสัยส่วนตัว อาจารย์ดวงนภาเป็นคนพูดเสียงดัง เรียบง่าย ไม่มีพิธีรีตรองใด ๆ เมื่อมีเวลาว่างชอบนั่งที่ระเบียงหน้าห้องเรียนเพื่อทำงาน พูดคุยกับเพื่อนครูที่อยู่ห้องใกล้ ๆ กัน เมื่อพบผู้วิจัยจะพูดคุยทักทายด้วย จากการสังเกตพบว่า อาจารย์ดวงนภาไม่มีบทบาทสำคัญในโรงเรียน ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ตามมากกว่าผู้นำ ดังเช่นที่อาจารย์ดวงนภาเล่าว่า "อยู่ที่นี่ไม่ค่อยต้องรับผิดชอบอะไร ส่วนมากจะทำงานในหน้าที่ เช่น มินงานพิเศษ มีโครงการอะไรก็ต้องร่วมโครงการของเขา เป็นงานที่เรากำหนดไม่ได้ แล้วแต่เจ้าของโครงการจะเอาชื่อเราใส่ แล้วออกมาเป็นคำสั่งให้เราทำตาม แต่ส่วนใหญ่เป็นงานที่เราทำได้"

ในด้านเจตคติต่อวิชาชีพ อาจารย์ดวงนภาเล่าว่า "ที่มาเป็นครูเพราะชอบ อยากเป็นครู ลองมาสอบได้เลขเอา ทั้ง ๆ ที่จบโภชนาการ สามารถไปทำงานอย่างอื่นได้ คงเป็นดวงกระมัง"

ส่วนในด้านลักษณะการทำงาน อาจารย์ดวงนภาจะมาถึงโรงเรียนประมาณ 7.45 น. เมื่อเห็นชื่อแล้วจะเข้าห้องเรียน ดูแลให้นักเรียนทำความสะอาดห้องเรียน เมื่อมี

สัญญาให้นักเรียนเข้าแถว อาจารย์ดวงนภาจะลงไปคุมแถวนักเรียน เมื่อนักเรียนเข้าห้องเรียนแล้ว จะเปิดรายการวิดิทัศน์ให้นักเรียนดูและให้นักเรียนเขียนสรุปเอง ส่วนอาจารย์ดวงนภาจะตรวจงานนักเรียนที่กระเบื้องหน้าห้องเรียน อาจารย์ดวงนภาเล่าว่า

งานแต่ละวันที่ทำ ก็คือ งานสอน ถึงชั่วโมงสอนก็สอน ถ้ามีชั่วโมงว่างก็จะตรวจงานที่นักเรียนส่ง... เรื่องการสอน เวลาสอนเด็กเขาจะกลัวพี่ เพราะพี่เสียงดังคุมเขาอยู่ และจะคอยจับนักเรียน ถ้าเขาไม่ฟังจะไม่ปล่อย ถ้าเวลาที่สอนเด็กคุยกันไม่ได้ เพราะถ้าเด็กคุยกัน พี่จะสอนไม่ได้ ไม่มีสมาธิ เมื่อมาสอนใหม่ ๆ มีปัญหาเยอะ เพราะเสียงผู้เด็กไม่ได้ อยู่โรงเรียนเก่าเคยสอนเด็ก 30-35 คน มาที่นี้เด็ก 50 กว่าคนแต่ตอนนี้ อยู่ตัวแล้ว ไม่มีปัญหา"

ในการเตรียมการสอนพบว่า อาจารย์ดวงนภาจะเตรียมการสอนล่วงหน้าหนึ่งสัปดาห์ โดยใช้เวลาว่างและตอนเย็นในการเตรียมการสอน ซึ่งไม่ค่อยมีอุปกรณ์อะไรมา อาจารย์ดวงนภาจะยึดหนังสือคณิตศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก และวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ จะยึดหนังสือเสริมหลักสูตรที่สำนักพิมพ์ต่าง ๆ ผลิตขึ้นเป็นหลัก วิธีการสอนส่วนใหญ่ใช้วิธีบรรยายและซักถามนักเรียน โดยปกติอาจารย์ดวงนภาจะอยู่ทำงานที่โรงเรียนถึงเวลา 17.00-17.30 น. จึงจะกลับบ้าน

ในด้านการหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง อาจารย์ดวงนภาบอกว่า "จะอ่านหนังสือพิมพ์ที่โรงเรียนรับในห้องสมุด คือ มติชน ไทยรัฐ เดลินิวส์ ส่วนวารสารหรือเอกสารทางวิชาการ จะอ่านเอกสารที่โรงเรียนแจกให้เมื่อมีการจัดการอบรม"

จากการศึกษาเจาะลึกกับครู 3 คน พบว่า ครูจะมาทำงานแต่เช้าโดยเฉพาะครูดีเด่นทั้ง 2 คน ในด้านลักษณะนิสัย ครูมีลักษณะนิสัยชอบสอน มีความขยัน ชอบแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มีความกระตือรือร้น เมื่อมีเวลาว่างจะสร้างสื่อการสอน เอกสารการสอนสำหรับแจกนักเรียนเสมอและมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีความพอใจในสังคมโรงเรียนที่อยู่และตำแหน่งครูดีเด่นเป็นสิ่งที่ทำให้ครูมีขวัญและกำลังใจในการทำงานมากขึ้น

ปัจจัยที่เกี่ยวกับนักเรียน

ในปีการศึกษา 2536 โรงเรียนรุ่งสว่างได้เปิดสอนชั้นเตรียมประถมศึกษาถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประกอบด้วยจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 2,100 คน แบ่งเป็นนักเรียนชาย 1,128 คน นักเรียนหญิง 972 คน การเข้าเรียนที่โรงเรียนรุ่งสว่างใช้วิธีการสอบคัดเลือกโรงเรียนรุ่งสว่างจึงเป็นโรงเรียนเดียวในสังกัดกรุงเทพมหานครที่นักเรียนต้องสอบคัดเลือกสาเหตุที่ต้องสอบคัดเลือก ผู้อำนวยการ เล่าว่า "เนื่องจากผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียน โดยแต่ละปีจะมีผู้ปกครองพาบุตรหลานมาสมัครเรียนประมาณพันกว่าคน ในขณะที่โรงเรียนสามารถรับนักเรียนเข้าเรียนได้ 300-400 คน" นักเรียนของโรงเรียนรุ่งสว่างจึงเป็นนักเรียนที่มีความพร้อมค่อนข้างมาก สามารถสอบคัดเลือกเข้ามาได้

จากการสำรวจแหล่งที่พักของนักเรียนที่ฝ่ายแนะแนวของโรงเรียนได้สำรวจไว้ในปี พ.ศ.2535 พบว่า นักเรียนได้กระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้ จตุจักร 21.57% นนทบุรี 35.17% ดอนเมือง 12.56% บางซื่อ 10.42% ปากเกร็ด 7.35% ดุสิต 4.17% บางเขน 4.22% บางกะปิ 0.31% ปทุมธานี 1.05% ลาดพร้าว 0.74% เขตอื่น ๆ 2.44%

สำหรับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยได้พยายามศึกษาข้อมูลสถิติย้อนหลังที่ได้มีการรวบรวมไว้ เพื่อนำมาเปรียบเทียบให้เห็นถึงพัฒนาการในด้านนี้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ใน
ปีการศึกษา 2534-2535

ชั้น ปีการศึกษา	คะแนนเฉลี่ยเป็นรายวิชา (%)					
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	สร้างเสริม ประสบ- การณืชีวิต	สร้างเสริม ลักษณะนิสัย	การงาน และพื้นฐาน อาชีพ	ภาษา- อังกฤษ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1						
ปีการศึกษา 2534	74.14	79.93	68.37	66.32	68.37	-
ปีการศึกษา 2535	95.79	93.46	91.17	90.19	89.25	-
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2						
ปีการศึกษา 2534	95.37	82.11	95.03	87.41	89.40	-
ปีการศึกษา 2535	90.48	86.67	90.16	96.51	87.62	-
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3						
ปีการศึกษา 2534	86.72	90.50	73.17	59.62	48.23	-
ปีการศึกษา 2535	88.12	85.15	82.18	75.58	88.45	-
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4						
ปีการศึกษา 2534	95.65	61.74	55.07	64.92	61.15	-
ปีการศึกษา 2535	87.21	91.94	85.64	73.37	73.37	-
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5						
ปีการศึกษา 2534	95.90	74.46	32.42	77.47	58.02	78.84
ปีการศึกษา 2535	72.46	96.23	77.39	67.25	89.86	79.13

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชั้น ปีการศึกษา	คะแนนเฉลี่ยเป็นรายวิชา (%)					
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	สร้างเสริม ประสบการณ์- ชีวิต	สร้างเสริม ลักษณะนิสัย	การทำงาน และพื้นฐาน อาชีพ	ภาษา- อังกฤษ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6						
ปีการศึกษา 2534	78.28	72.95	52.87	73.77	76.64	33.20
ปีการศึกษา 2535	82.41	86.21	81.72	78.97	92.76	89.66

จากตารางจะเห็นได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน คะแนนโดยเฉลี่ย มีแนวโน้มสูงขึ้น ยกเว้นบางชั้นบางวิชาคือ สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 การงานและพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 คณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สร้างเสริมลักษณะนิสัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แต่โดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ดี โดยเฉพาะในปีการศึกษา 2535

ในด้านการสอบตกซ้ำชั้น ของนักเรียนในปีการศึกษา 2533-2535 พบว่าค่อนข้างน้อย ดังจะเห็นได้จากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 จำนวนนักเรียนสอบตกซ้ำชั้นในปีการศึกษา 2533-2535

ชั้น	ปีการศึกษา 2533			ปีการศึกษา 2534			ปีการศึกษา 2535		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	8	2	10	3	-	3	2	-	2
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	-	-	-	3	-	3	-	-	-
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	1	-	1	1	-	1	-	-	-
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	1	-	1	2	-	2	1	-	1
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	2	-	2	-	-	-	-	-	-
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	12	2	14	9	-	9	3	-	3

หมายเหตุ ในปีการศึกษา 2533 มีนักเรียนชายทั้งสิ้น 946 คน นักเรียนหญิง 872 คน
รวม 1,868 คน

ในปีการศึกษา 2534 มีนักเรียนชายทั้งสิ้น 1,011 คน นักเรียนหญิง 913 คน
รวม 1,924 คน

ในปีการศึกษา 2535 มีนักเรียนชายทั้งสิ้น 1,009 คน นักเรียนหญิง 886 คน
รวม 1,895 คน

ดังนั้นในปีการศึกษา 2533 คิดเป็นจำนวนนักเรียนสอบตกซ้ำชั้น ร้อยละ 0.75

ในปีการศึกษา 2534 คิดเป็นจำนวนนักเรียนสอบตกซ้ำชั้น ร้อยละ 0.47

ในปีการศึกษา 2535 คิดเป็นจำนวนนักเรียนสอบตกซ้ำชั้น ร้อยละ 0.16

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่า จำนวนเด็กสอบตกซ้ำของโรงเรียนรุ่งสว่างมีจำนวนน้อยมาก และมีแนวโน้มลดลงทุกปี

ในภาพรวมของนักเรียนโรงเรียนรุ่งสว่าง เด็กจะมาโรงเรียนตั้งแต่เวลา 6.30 น. ถึงเวลา 8.00 น. โดยส่วนใหญ่จะมาโรงเรียนประมาณ 7.00 น. ถึงเวลา 7.30 น. มีเด็กส่วนน้อยที่มาโรงเรียนสาย จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า มีเด็กมาโรงเรียนหลังเวลา 8.00 น. ไม่เกิน 20 คนต่อวัน ระยะเวลาจากบ้านมาโรงเรียนนักเรียนจะใช้เวลาประมาณ 30-60 นาทีเป็นส่วนใหญ่ มีบางส่วนที่ใช้เวลาน้อยกว่าหรือมากกว่าแต่ไม่มากนัก เมื่อนักเรียนมาโรงเรียนแล้ว นักเรียนจะส่งการบ้าน หากเป็นเวรทำความสะอาดจะทำความสะอาด หากไม่ได้เป็นเวรทำความสะอาดจะลงไปวิ่งเล่นที่สนามเด็กโตจะเล่นกีฬา บางส่วนจะเล่นกันที่ระเบียงหน้าห้องเรียน บางส่วนจะนั่งดูรายการวิทยุทัศน์ทางโรงเรียนเปิดให้ดู ซึ่งจะเป็นการ์ตูน บางส่วนเข้าไปอ่านหนังสือในห้องสมุดแต่ไม่มากนัก เมื่อสอบถามนักเรียนพบว่า นักเรียนมักไม่ค่อยเข้าไปในห้องสมุด จะเข้าห้องสมุดเมื่อต้องทำรายงานส่งโดยให้เหตุผลว่า "ไม่ชอบอ่าน" ประกอบกับห้องสมุดมีขนาดเล็กไม่เพียงพอรองรับจำนวนนักเรียนได้เท่าที่ควร นอกจากนี้จะมีนักเรียนบางส่วนซื้ออาหารเข้ารับประทาน เนื่องจากไม่ได้รับประทานอาหารเช้ามาโดยนักเรียนจะได้เงินมาโรงเรียนประมาณ 10 บาท สำหรับนักเรียนชั้นเตรียมประถมศึกษาและชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ไม่ต้องมารับประทานอาหารเช้าที่โรงเรียน หากต้องมารับประทานอาหารเช้าหรือนักเรียนชั้นโตขึ้นไปจะได้มากกว่า 10 บาท โดยเด็กจะใช้เงินจำนวนนี้ซื้อขนมรับประทานตอนเช้าและเย็น รวมทั้งซื้อขนมปังและนม ตอนพักรับประทานอาหารว่างเวลา 9.50 น. ด้วย

ส่วนตอนเย็นเด็กจะกลับบ้านตั้งแต่เวลา 16.00 น. ถึง 19.00 น. โดยเด็กที่อยู่โรงเรียนค่านั้นจะรอผู้ปกครองมารับ ในระหว่างรอจะทำกรบ้านไปด้วย หากมีเวลาเหลือผู้ปกครองยังไม่มารับก็จะวิ่งเล่น อ่านหนังสือในห้องสมุดและเล่นกีฬาที่สนาม เมื่อสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับโรงเรียน เด็ก ๆ มักจะบอกว่า "ชอบมาโรงเรียน เพราะมีเพื่อนเยอะ โรงเรียนสวยดี" ในด้านการเรียนพบว่า เมื่อชั่วโมงใดครูไม่มาสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายห้องเด็กเก่ง มักจะไปแจ้งฝ่ายปกครองเพื่อให้จัดครูมาสอน ส่วนห้องอื่น ๆ จะนั่งเล่นกันในห้องแต่จะไม่ออกมาวิ่งเล่นนอกห้อง สำหรับอนาคตเด็กส่วนใหญ่จะยังไม่ได้คิดว่า จะเรียนอะไรเพียงแต่คิดว่าจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วจะเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยนักเรียนที่เรียนดีคิดว่าเรียนต่อในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง เช่น สาธิต

วิทยาลัยครูพระนคร โรงเรียนหลวง โรงเรียนสตรีวิทยา เป็นต้น ไม่คิดที่จะเรียนต่อที่โรงเรียนรุ่งสว่าง โดยให้เหตุผลว่า "โรงเรียนเพิ่งเปิดปีนี้เป็นปีแรก ยังไม่มีความชำนาญเท่าที่ควร"

ดังนั้นในการศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับนักเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาเจาะลึกกับนักเรียนจำนวน 6 คน เป็นกรณีศึกษา แบ่งเป็นนักเรียนชาย 3 คน นักเรียนหญิง 3 คน ซึ่งได้จากห้องของครูที่เป็นกรณีศึกษา ห้องละ 2 คน เป็นชาย 1 คน หญิง 1 คน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กรณีศึกษาที่ 1

เด็กชายหนึ่งเกิดเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ.2529 เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ บิดามารดา จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ทำงานที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยทั้งคู่ บิดามารดามีบุตร 1 คน ที่บ้านมีสมาชิก 3 คน คือ บิดา มารดา และเด็กชายหนึ่ง เด็กชายหนึ่งมาเรียนที่โรงเรียนรุ่งสว่างในชั้นเตรียมประถมศึกษา ปัจจุบันเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ห้องเด็กเก่ง ครอบครัวมีรายได้ 42,000 บาทต่อเดือน

กิจวัตรประจำวันของเด็กชายหนึ่ง เด็กได้เล่าว่า

จะตื่นนอนเวลา 6.00 น. อาบน้ำ แปรงฟัน แต่งตัว พอเสร็จแล้วจะกินข้าวแล้วไปโรงเรียน ออกจากบ้านเวลา 6.30 น. โดยรถรับส่ง ซึ่งเป็นรถตู้ของเอกชนถึงโรงเรียน ประมาณ 7.30 น. มาถึงโรงเรียนจะไปวิ่งเล่นกับเพื่อน ตอนเย็นเมื่อเลิกเรียนแล้ว จะกลับรถรับส่งเช่นเดียวกัน ออกจากโรงเรียนเวลา 16.00 น. ถึงบ้านประมาณ 17.00 น. เมื่อกลับถึงบ้านจะอาบน้ำ ทานข้าว ทำการบ้าน แล้วก็ดูโทรทัศน์ จะเข้านอนเวลา 21.00 น.

ในด้านนิสัยและลักษณะนิสัยในการเรียนของเด็กชายหนึ่ง จากการสังเกตพบว่า เด็กชายหนึ่งเป็นเด็กเงียบ ไม่ค่อยพูด ไม่ค่อยกล้าแสดงออก มีเพื่อนสนิทที่เล่นด้วยกันเพียงคนเดียว กับเพื่อนในห้องคนอื่น ๆ จะไม่ค่อยเล่นด้วย ส่วนนิสัยในการเรียน จะมาโรงเรียนสม่ำเสมอ จากประวัติการเรียนในชั้นอนุบาลไม่เคยสอบตก และไม่เคยขาดเรียน ในระหว่างที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลก็ไม่เคยขาดเรียน เวลาเรียนจะตั้งใจเรียน สนใจฟังครู เมื่อครูสั่งงานจะรีบทำ และมักจะทำเสร็จคนแรกในห้อง เป็นเด็กที่ทำงานเร็วมาก และทำถูกต้อง เรียบร้อย

แต่เวลาครูถามจะไม่ตอบ จึงถูกครูดุบ่อย ๆ จากการสอบถามครูประจำชั้น ครูเล่าว่า "เด็กชายหนึ่งเป็นเด็กเรียนดี ทำงานเร็ว เรียบร้อย แต่ไม่ค่อยพูด ไม่ยอมพูด จนบางครั้งเหมือนไม่รู้เรื่อง"

เมื่อสัมภาษณ์เด็กเกี่ยวกับการเรียน เด็กบอกว่า

เวลาครูสอนจะตั้งใจฟัง ไม่เล่น พอครูให้งานจะทำให้เสร็จก่อนแล้วค่อยเล่น วิชาที่ชอบเรียนคือ ภาษาไทย เพราะสนุกดี มีเพลง มีเกม ถ้าเรียนไม่รู้เรื่องจะถามครู การบ้านทำไม่ได้จะถามครู ถ้าอยู่บ้านจะถามคุณพ่อคุณแม่ ส่วนใหญ่คุณแม่สอน มีบางครั้งทำการบ้านไม่เสร็จจะมาทำที่โรงเรียน ถ้าทำไม่ทันจะลอกเพื่อนบางครั้ง เกี่ยวกับห้องสมุดเคยเข้า แต่ไม่ชอบอ่านหนังสือเลขไม่ค่อยได้เข้า สำหรับอุปกรณ์การเรียนพบว่ามีครบทุกวิชา

ในด้านความคิดเห็นของเด็กต่อครู เด็กชายหนึ่งบอกว่า "ครูสอนสนุกดี แต่ครูบางคนดุ กลัวครูครับ มีครูช่วยใจดี ชอบครูช่วย" สำหรับความคิดเห็นต่อโรงเรียนบอกว่า "ชอบมาโรงเรียน เพราะจะได้เล่นกับเพื่อน" ส่วนความคิดเห็นต่อบิดามารดา เด็กชายหนึ่งเล่าว่า "คุณพ่อคุณแม่จะหาอาหารให้ผม ถ้าทำการบ้านไม่ได้ คุณพ่อคุณแม่จะสอน คุณพ่อคุณแม่ใจดี ถ้าไม่ดี จะไม่ตี ถ้าดีจะถูกดุ"

ในการคบเพื่อน เด็กชายหนึ่งเล่าว่า "ชอบเด็กชายบอล (เพื่อนสนิทที่เล่นด้วยกัน) เพราะเล่นเหมือนกัน เล่นสนุก ไม่แกล้ง" ส่วนการเล่น เด็กชายหนึ่งบอกว่า "ชอบวิ่งเล่น ชอบวาดรูป" จากการสังเกตพบว่า ถ้าทำงานเสร็จเร็ว เมื่ออยู่ในห้องจะเล่นกับเด็กชายบอล ถ้าพักจะไปวิ่งเล่นกับเด็กชายบอลอีกเช่นกัน

กรณีศึกษาที่ 2

เด็กหญิงสอง เกิดเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2529 เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ บิดาจบการศึกษาระดับประกาศนียบัตร ทำงานที่กองทะเบียนกรมตำรวจ มารดาจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ทำงานที่โรงพยาบาลราชวิถี บิดามารดามีบุตรทั้งหมด 2 คน คือเด็กหญิงสอง กับน้องชายอายุ 4 ปี เรียนอยู่ชั้นอนุบาล 2 ที่บ้านมีสมาชิก 6 คน บิดามารดา เด็กหญิงสอง น้องชาย และอา 2 คน เด็กหญิงสองมาเรียนที่โรงเรียนรุ่งสว่างใน

ชั้นเตรียมประถมศึกษา ผลการเรียนรู้ที่ผ่านมาชั้นอนุบาลสอบได้ที่ 1 ปัจจุบันเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ห้องเด็กเก่ง ครอบครัวมีรายได้เกือบ 20,000 บาทต่อเดือน

กิจวัตรประจำวันของเด็กหญิงสอง เด็กหญิงสองเล่าว่า จะตื่นนอนเวลา 5.30 น. อาบน้ำแต่งตัวแล้วมารอรถรับส่ง เวลา 6.10 น. จะถึงโรงเรียนประมาณ 7.00 น. ถึงโรงเรียนจะรับประทานอาหารเช้า แล้วไปเล่นกับเพื่อน ตอนเย็นออกจากโรงเรียนเวลา 16.30 น. โดยรถรับส่ง ในระหว่างรอรถมารับ จะชอบไปนั่งดูนักเรียนซ้อมดนตรีสากล แล้วจะฝึกร้องเพลงไปด้วย จะกลับถึงบ้านเวลา 17.00 น. เมื่อถึงบ้านจะไปเล่นกับเพื่อนข้างบ้านถึงเวลา 18.30 น. จะอาบน้ำ ทำการบ้าน รับประทานอาหารเช้าเวลา 20.00 น. จะดูโทรทัศน์ ขณะรับประทานอาหารเช้า จะเข้านอนเวลา 21.00 น. จะไม่ได้ดูการ์ตูนและเพราะนอนก่อน จะได้ดูในวันเสาร์ วันอาทิตย์

ในด้านนิสัยและลักษณะนิสัยในการเรียนของเด็กหญิงสอง จากการสังเกตพบว่า เด็กหญิงสองเป็นเด็กพูดเก่ง ร่าเริง ฉลาด กล้าแสดงออก ส่วนนิสัยในการเรียนจะมาโรงเรียนสม่ำเสมอ ไม่ค่อยขาดเรียน ปีหนึ่งจะขาดเรียน 3-4 วัน ไม่เคยสอบตก เวลาเรียนจะตั้งใจเรียน สนใจฟังที่ครูสอน เมื่อไม่เข้าใจจะถามครูว่าให้ทำอย่างไร เมื่อครูสั่งงานจะรีบทำ แต่บางครั้งก็เล่นบ้าง แต่เมื่อถูกครูดุก็จะรีบทำ เวลาครูถามนักเรียนชอบตอบจากการบอกเล่าของครูประจำชั้น บอกว่า "เด็กหญิงสองเป็นเด็กเรียนเก่ง แต่ทำงานไม่ค่อยรอบคอบ ชอบคุย แต่สามารถเอาตัวรอดได้ ถ้าตั้งใจเรียน จะเรียนดีมาก ต้องคอยดูบางครั้ง แต่ไม่สร้างปัญหาให้ครู เมื่อถูกดูจะเชื่อฟัง" เมื่อคุยกับเด็กเกี่ยวกับการเรียน เด็กหญิงสองเล่าว่า "เรียนไม่เข้าใจจะถามครูก่อนทำ แล้วจะหัดอ่านหนังสือมาก ๆ ถ้าทำการบ้านไม่ได้คุณแม่จะสอนให้ คุณพ่อไม่สอนเพราะไม่อยู่ไปทำงาน ไม่ลอกการบ้านเพื่อนและไม่ให้เพื่อนลอก"

ในด้านความคิดเห็นของเด็กต่อครู เด็กหญิงสองบอว่า "ถ้าครูโกรธก็จะไม่พูดกับนักเรียนที่ทำให้โกรธ ถ้าดีครูดุ กลัวครู แต่ครูบอกว่า ครูดูเพราะอยากให้นักเรียนได้ดี" สำหรับความคิดเห็นต่อโรงเรียน เด็กบอกว่า "ชอบมาโรงเรียน มีเพื่อนเยอะได้ความรู้ แต่ชอบอยู่บ้านมากกว่า เพราะคุณแม่จะหาหนังสือให้อ่านตอนกลางคืน วันศุกร์ วันเสาร์ วัน

อาทิตย์ จะมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษถ้าภาษาไทยจะอ่านเอง ภาษาอังกฤษคุณแม่จะเล่าให้ฟัง" ส่วนความคิดเห็นต่อบิดามารดา เด็กหญิงสองเล่าว่า "คุณพ่อคุณแม่รักหนู คุณแม่จะดูแลเรื่องการบ้าน ให้รับประทานอาหาร และให้นอนแต่หัวค่ำ คุณแม่ชอบซื้อหนังสือให้อ่าน ถ้าทำผิดคุณแม่จะคุณแม่แต่ไม่ดี"

ในการคบเพื่อน เด็กหญิงสองกล่าวว่า "ชอบเพื่อนที่ไม่โกรธง่าย เล่นสนุก ไม่เอาแต่ใจตัวเอง ชอบร้องเพลง" ส่วนการเล่น บอกว่า "ชอบเล่นตุ๊กตา เล่นขายของ ดึงชิงบอล ตุ๊กการ์ตูน อ่านนิทาน วาดรูป"

กรณีศึกษาที่ 3

เด็กชายเอ เกิดเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ.2526 เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ บิดามารดาจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 บิดามีอาชีพรับราชการที่กรมบังคับคดี มารดาถึงแก่กรรมแล้ว บิดามารดามีบุตรทั้งหมด 2 คน คือพี่สาวอายุแก่กว่าเด็กชายเอ 2 ปี กับเด็กชายเอ ที่บ้านมีสมาชิก 5 คน คือ บิดา พี่สาว เด็กชายเอและหลานของบิดา 2 คน เด็กชายเอ เข้าเรียนที่โรงเรียนรุ่งสว่างตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการเรียนที่ผ่านมาได้เกรด 4 ทุกวิชา ยกเว้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 วิชาकरणและพื้นฐานอาชีพ ได้เกรด 3 ปัจจุบันเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ห้องเด็กเก่ง ส่วนพี่สาวอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสตรีรัตนบุรี จบชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนรุ่งสว่างครอบครัว มีรายได้ประมาณ 15,000 บาทต่อเดือน มีบ้านของตนเองไม่ต้องเสียค่าเช่าบ้าน

กิจวัตรประจำวันของเด็กชายเอ เด็กเล่าว่า

จะตื่นนอนเวลา 6.00 น. อาบน้ำแต่งตัว รับประทานอาหาร
รถรับส่งจะมารับเวลา 6.30 น. ถึงโรงเรียนเวลา 7.00 น.
เมื่อถึงโรงเรียนจะส่งการบ้าน แล้วไปเล่นฟุตบอลกับเพื่อน
ตอนเย็นเลิกเรียนแล้วจะซื้อมวอลเลย์บอลที่โรงเรียน ถ้าวันไหน
ซื้อมวอลเลย์บอล คุณพ่อจะมารับกลับบ้าน เวลาประมาณ
18.00 น. หากไม่ได้ซื้อมวอลเลย์บอลจะกลับรถรับส่งเวลาประมาณ
17.00 น. เมื่อกลับถึงบ้านจะเล่นก่อน แล้วค่อยไปอาบน้ำ
แล้วมารับประทานอาหารเช้า แล้วค่อยทำการบ้าน จะเข้านอน
ประมาณ 21.30 น. จะดูโทรทัศน์บ้าง เรื่องที่ชอบคือการ์ตูน

ในด้านนิสัยและลักษณะนิสัยในการเรียนของเด็กชายเอ จากการสังเกตพบว่า เด็กชายเอ เป็นเด็กร่าเริง กล้าแสดงออก ช่างพูด มีลักษณะผู้นำ เป็นที่รักของเพื่อน ๆ และครู ส่วนนิสัยในการเรียนจะมาโรงเรียนสม่ำเสมอไม่ค่อยขาดเรียน ปีหนึ่งจะขาดเรียนประมาณ 2-3 วัน ไม่เคยสอบตกซ้ำชั้น มักจะสอบได้ที่ 1 มีความตั้งใจเรียน สนใจฟังครูสอนและจะซักถามครูทันทีที่ครูพูดจบ เมื่อไม่เข้าใจหรือสงสัยในเรื่องที่เรียน เมื่อครูสั่งงานจะตั้งใจทำคิดรอบคอบเมื่อทำงานกลุ่มมักจะแสดงความเป็นหัวหน้า บางครั้งพูดมากจนทำให้งานเสร็จช้า จากการบอกเล่าของครูประจำชั้นบอกว่า "เด็กชายเอ เป็นเด็กฉลาด เรียนดี มาตลอด สติปัญญาดี อยู่ห้องเด็กเก่งมาตลอด ร่าเริง ชอบแสดงออก และจะอวดตัวนิด ๆ เวลาเพื่อนชมว่าเก่งมักจะบอกว่า คนเก่งก็อย่างนี้แหละ เขาเป็นเด็กช่างพูด มีเพื่อนมาก" เมื่อสัมภาษณ์เด็กชายเอเกี่ยวกับการเรียน เด็กได้เล่าว่า "เรียนไปเรื่อย ๆ ไม่ได้ทำอะไรเป็นพิเศษ เก่งเองอยู่แล้ว วิชาที่ชอบคือ คณิตศาสตร์เพราะเรียนง่าย เรียนแล้วเข้าใจ" จากการสอบถามบิดาได้บอกว่า

เด็กชายเอ เป็นเด็กที่มีสติปัญญาดีตั้งแต่เด็ก เรียนอะไรจะจำได้เร็ว เมื่อมารดายังมีชีวิตอยู่จะฝึกให้คิดเลขทุกวัน แม่เขาขายเครื่องมือวิทยาศาสตร์จะสอนเขาคิดเลข บวกเลข ลบเลขทุกวัน เคยให้เขาคิดเลขแข่งกับผู้ใหญ่ปรากฏว่าผู้ใหญ่ยังแพ้ เขาคิดได้เร็วมาก เด็กรุ่นเดียวกันสู้ไม่ได้ โตขึ้นอยาก

ให้เรียนทางวิทยาศาสตร์จะได้มาช่วยงานทางครอบครัวแม่เขา

นอกจากนี้บิดายังเล่าอีกว่า

เคยให้เขาเรียนพิเศษแต่ปรากฏว่า เขาไม่สบายทุกวันที่เรียนแย่งลง พาไปหาหมอ หมอบอกว่าเครียดเกินไป เลยไม่ให้เรียน ตอนนี้ให้เล่นกีฬา เขาชอบกีฬามาก ทุกวันนี้ก็เรียนเฉพาะที่โรงเรียนในวันปกติกับเรียนพิเศษวันเสาร์ที่โรงเรียนครึ่งวัน แล้วตอนเย็น ๆ ก็เล่นกีฬาดังประมาณ 6 โมงเย็นผมก็มารับ ส่วนวันเสาร์เขาบอกว่าเรียนพิเศษครึ่งวันแล้วตอนบ่ายขอเล่นกีฬาก่อน ตั้งแต่ไม่ได้เรียนพิเศษก็อ่อนกับได้เล่นกีฬา เรียนดีขึ้นเหมือนเดิมและสุขภาพก็แข็งแรง ไม่เคยเป็นอะไรเลย

ในด้านความคิดเห็นของเด็กต่อครู เด็กชายเอบอกว่า "การสอนของครูก็พอได้ ชอบตรงมีเกมให้เล่น การสอนของครูแต่ละคนก็พอ ๆ กัน ครูเข้มงวดกับเด็กค่อนข้างมาก รู้สึกกลัวครูนิดหน่อยตรงที่คุ้แล้วก็ตี" สำหรับความคิดเห็นต่อโรงเรียน เด็กชายเอบอกว่า "ชอบมาโรงเรียนนิดหน่อย ตรงที่มาแล้วได้ความรู้เอาไปสอนใคร ๆ ได้ แต่ถ้าเลือกกระหว่าง บ้านกับโรงเรียน ชอบอยู่บ้านมากกว่า แต่ต้องมาโรงเรียนเพราะต้องเรียนหนังสือ" ส่วนความคิดเห็นต่อบิดามารดาเด็กชายเอ เล่าว่า

พ่อจะเอาใจใส่ส่งเสริมการเรียนของผมเสมอ พ่อจะพอใจถ้าผมทำการบ้านหรืออ่านหนังสือ และจะพูดถึงการเรียนต่อของผมเป็นประจำ และให้กำลังใจในเรื่องการเรียนการสอน จะเป็นห่วงเตือนให้ผมทำสิ่งต่าง ๆ เช่น อาบน้ำ ทานข้าว ถ้าผมทำผิดแต่ชี้แจงเหตุผลได้ พ่อจะไม่ทำโทษ จะไม่ค่อยตี ในบางเรื่องพ่อให้อิสระผมพอสมควร เช่นพูดหรือทำตามที่ต้องการได้ แสดงอารมณ์โกรธได้ ถ้าไม่พอใจ พ่อไม่เคยจู้จี้ จับผิด อนุญาตให้ออกไปเล่นนอกบ้านได้ แต่ต้องทำตามระเบียบของบ้าน จะถูกตำหนิ ถ้าเดินเสียงดัง ปิดเปิดประตูดัง

ในการคบเพื่อน เด็กชายเอเล่าว่า "ชอบเพื่อนที่ชอบเล่นกีฬาเหมือนกัน มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือ มีระเบียบ คุยสนุก มองโลกในแง่ดี รักความก้าวหน้า มีความรับผิดชอบ ว่างเป็นกันเอง มีความจริงใจ ฉลาด" ส่วนการเล่น เด็กชายเอบอกว่า "เมื่อมีเวลาว่างจะชอบเล่นฟุตบอลมากที่สุด รองลงมาก็คือวอลเลย์บอล ส่วนอย่างอื่นไม่ค่อยได้ทำเพราะเอาเวลาไปเล่นกีฬาหมด" เมื่อถามว่าเคยเข้าห้องสมุดไหม เด็กตอบว่า "ไม่ค่อยได้เข้า ถ้าเข้าจะไปอ่านหนังสือประเภทคณิตศาสตร์ เพราะชอบ"

กรณีศึกษาที่ 4

เด็กหญิงบี เกิดเมื่อวันที่ 16 เมษายน พ.ศ. 2526 เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ บิดาจบการศึกษาระดับปริญญาโท ทำงานที่กองอนามัยสิ่งแวดล้อม มารดาจบการศึกษาระดับปริญญาตรี แพทยศาสตรบัณฑิต อาชีพรับจ้างเป็นแพทย์ที่โพลีคลินิก บิดามารดามีบุตรทั้งหมด 2 คน คือเด็กหญิงบีกับน้องชายอายุ 7 ปี ที่บ้านที่สมาชิก 5 คน คือ บิดามารดา เด็กหญิงบี น้องชาย และพี่เลี้ยง 1 คน เด็กหญิงบีมาเรียนที่โรงเรียนรุ่งสว่างในชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 2 เพราะใกล้บ้าน ผลการเรียนที่ผ่านมาได้เกรด 4 ทุกวิชาคะแนนเฉลี่ย 99.50 เคยเป็นรองหัวหน้าชั้นเมื่ออยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปัจจุบันเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ห้องเด็กเก่ง ครอบครัวมีรายได้ประมาณ 30,000 บาทต่อเดือน

กิจวัตรประจำวันของเด็กหญิงบี เด็กเล่าว่า

จะตื่นนอนเวลา 6.00 น. หากเป็นวันหยุดจะตื่นเวลา 9.00 น. เมื่ออาบน้ำแต่งตัว ทานอาหารเข้าแล้ว จะมาโรงเรียนเวลา 7.00 น. บิดาจะมาส่งถึงโรงเรียนประมาณเวลา 7.40 น. เมื่อมาถึงโรงเรียนจะทำหน้าที่ยกกระติกน้ำไปใส่น้ำที่โรงอาหาร ให้อาจารย์นัยเนตร ตอนเย็นมารดาจะมารับประมาณเวลา 17.00 น. ในระหว่างที่รอมารดาจะทำกาบ้าน จะถึงบ้านเวลา 18.00 น. แต่บางวันบิดามารับจะกลับเร็วประมาณ 16.00 น. มารับ จะถึงบ้านประมาณเวลา 16.30 น. กลับถึงบ้านจะทำกาบ้าน ดูโทรทัศน์ ทานอาหารเย็น จากนั้นจะทบทวนบทเรียนนิดหน่อย แล้วดูโทรทัศน์ จะเข้านอนเวลา 22.00 น. หากงานไม่มากจะนอนเวลา 21.30 น.

ในด้านนิสัยและลักษณะนิสัยในการเรียนของเด็กหญิงบี จากการสังเกตพบว่า เด็กหญิงบีเป็นเด็กร่าเริง กล้าแสดงออกแต่จะไม่ค่อยแสดงออกจนกว่าจะมั่นใจว่า สิ่งที่แสดงออกจะเด่นกว่าเพื่อน มีความมั่นใจในตนเองมาก ทำงานเร็วแต่รอบคอบ มักจะเป็นผู้นำกลุ่ม ส่วนนิสัยในการเรียน จะมาโรงเรียนสม่ำเสมอไม่ค่อยขาดเรียน ปีหนึ่งขาดเรียนประมาณ 1-2 วัน สอบได้ที่ 1 มาตลอด มีความตั้งใจเรียน เวลาครูสอนจะตั้งใจฟังและเมื่อสงสัยหรือไม่เข้าใจจะซักถามครูทันทีที่ครูสอนจบ เมื่อครูสั่งงานจะตั้งใจทำทันทีและจะทำงานอย่างรวดเร็ว ถ้าเป็นงานกลุ่มจะเป็นผู้ชี้แจงแบ่งงานให้เพื่อน ๆ ทำ เมื่อครูถามนักเรียนในห้องถ้าไม่มีใครตอบได้จะตอบ และมักจะถูก แต่ถ้ามีคนตอบจะไม่ตอบ จากการบอกเล่าของครูประจำชั้น บอกว่า "เด็กหญิงบีเป็นเด็กที่ฉลาดลึก ไม่ค่อยพูดมาก เป็นเด็กเก่ง อยู่ในกลุ่มมักจะเป็นผู้นำกลุ่ม เป็นเด็กที่ชอบชมเพื่อน จับผิดเพื่อน เวลาเรียนจะตั้งใจเรียน เข้าใจเร็ว แต่ถ้าครูถามนักเรียนในห้องจะไม่ตอบทันที แต่จะคอยเมื่อแน่ใจว่าคำตอบถูกต้องและนำเสนอใจกว่าคำตอบของเพื่อนจึงจะตอบ" เมื่อสัมภาษณ์เด็กหญิงบีเกี่ยวกับวิถีการเรียน เด็กได้เล่าว่า

วิธีทำให้เรียนเก่งคือ ทบทวนบ่อย ๆ วิชาที่ชอบคือ วิชาคณิตศาสตร์ เพราะได้คิดคำนวณ ถ้าไม่เข้าใจจะถามเพื่อน หรือยกมือถามครู เวลาอยู่บ้านถ้าทำการบ้านไม่ได้จะถามคุณแม่ บางทีก็ถามคุณพ่อ แต่จะถามคุณแม่มากกว่า เพราะคุณพ่อชอบดูทีวี ถ้าทำการบ้านไม่เสร็จ จะมาทำที่โรงเรียนแต่เช้า หรือบางทีก็ขอครูส่งพรุ่งนี้ แต่โดนตี"

เมื่อถามว่าเคยลอกการบ้านเพื่อนไหม เด็กหญิงบีบอกว่า "เคย แต่ไม่บ่อย" และบอกว่า "เพื่อนมีส่วนช่วยในการเรียน บางทีไม่เข้าใจ เพื่อนจะช่วยถามครูให้" ส่วนห้องสมุด เด็กหญิงบีบอกว่า "จะเข้าห้องสมุดเพื่อไปค้นคว้ารายงานตามที่ครูสั่ง หรือบางทีก็อ่านหนังสือ นิทาน"

ในด้านความคิดเห็นของเด็กต่อครู เด็กหญิงบีกล่าวว่า "ชอบการสอนของครูที่สอนแล้วเข้าใจดี ชอบครูสอนภาษาไทย เพราะบุคลิกดี ส่วนความเข้มงวดของครูคิดว่า บางทีเข้มงวดมาก บางครั้งจะกลัวครูที่เจตดี" สำหรับความคิดเห็นต่อโรงเรียน บอกว่า "ชอบมาโรงเรียน เพราะมีเพื่อน ได้เรียน สนุกดี แต่บางทีก็ไม่ชอบ เพราะชู้เก็ยจเรียน" ส่วนความคิดเห็นต่อบิดามารดา เด็กหญิงบีบอกว่า

พ่อแม่เอาใจใส่และสนใจการเรียนของหนูตลอดส่งเสริมด้านการเรียน ถ้าอยากเรียนพิเศษจะสนับสนุนทุกครั้ง หนูให้กำลังใจเรื่องเรียน ให้คำปรึกษาเมื่อหนูมีปัญหาในการเรียน และเรื่องอื่น ๆ พ่อแม่จะห่วงใยตลอด เช่น จะไปไหนพ่อแม่จะไปด้วยหรือให้คนไปเป็นเพื่อน กลับบ้านช้าจะมาคอยรับหน้าบ้าน เตือนให้อาบน้ำเวลาไม่สบายจะกังวลมาก และจะสอน เช่น สอนให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่ให้เกียจผู้ใหญ่ ไม่ให้เดินเสียงดัง เมื่อทำงานสำเร็จจะให้รางวัลหรือคำชมเชย จะถามว่าอยากได้อะไร แต่ถ้าทำผิดจะถูกลงโทษ ก่อนลงโทษจะบอกเหตุผลให้รู้ แต่จะไม่ค่อยตี

ในการคบเพื่อน เด็กหญิงบีเล่าว่า "ชอบเพื่อนที่สนใจการเรียน กระตือรือร้น ไร่แรง เป็นกันเอง มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือ ระเบียบร้อย มีความรับผิดชอบ ชอบอ่านหนังสือ เปิดเผย ใจเย็น" ส่วนการเล่น เด็กหญิงบีบอกว่า "เมื่อมีเวลาว่างจะสะสมแสตมป์ ไม่ชอบเล่น ชอบทำอะไรที่อยู่ร่วม อ่านนิทาน คุยทีวี"

กรณีศึกษาที่ 5

เด็กชายไก่อ เกิดเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ.2526 เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ บิดาจบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) อาชีพรับจ้างอยู่ บริษัทแห่งหนึ่งของญี่ปุ่น ตำแหน่งรองหัวหน้าฝ่ายส่งสินค้า มารดาจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพแม่บ้าน บิดามารดามีบุตร 2 คน คือ เด็กชายไก่อกับน้องชาย ที่บ้านมีสมาชิก 4 คน คือ บิดา มารดา เด็กชายไก่อ และน้องชาย เด็กชายไก่อเข้าเรียนที่โรงเรียนรุ่งสว่างตั้งแต่นั้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการเรียนที่ผ่านมามีคะแนนเฉลี่ย 67% ปัจจุบันเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ห้องปานกลาง ครอบครัวมีรายได้ประมาณ 20,000 บาท ต่อเดือน

กิจวัตรประจำวันของเด็กชายไก่อ เด็กเล่าว่า

ตื่นนอนเวลา 6.00 น. รับประทานอาหารเช้า อาบน้ำ แต่งตัว
ออกจากบ้านเวลา 7.00 น. คุณแม่มาส่งถึงโรงเรียนเวลา
7.30 น. เมื่อถึงโรงเรียนจะเล่นกับเพื่อน ตอนเย็นเลิกเรียน
แล้ว คุณแม่จะมารับกลับบ้านเวลา 16.00 น. กลับถึงบ้านเวลา
16.30 น. จะพักสักครู่ เปลี่ยนเสื้อผ้า แล้วทำการบ้าน เสร็จ
แล้วอ่านหนังสือต่อ ถ้ายังไม่ค่ำจะออกมาเล่นถึงค่ำ ก็จะทาน
ข้าว อาบน้ำ อ่านหนังสือ แล้วดูโทรทัศน์ถึงการ์ตูนช่อง 3 จบ
ก็เข้านอน

ในด้านนิสัยและลักษณะนิสัยในการเรียนของเด็กชายไก่อ จากการสังเกตพบว่า เด็กชายไก่อเป็นเด็กที่ร่าเริง คล่องแคล่ว พูดเสียงดังชัดเจน กล้าแสดงออก มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับคนทั่วไป จะพูดคุยกับเพื่อน กับครู แม้แต่ผู้วิจัยก็คุยได้อย่างสนิทสนมในเวลารวดเร็ว ในขณะที่เขาก็นั่งจะเชื่อฟังคำตักเตือนของผู้ใหญ่ ดังเช่นที่มารดาเล่าว่า "เด็กชายไก่อไม่ใช่เด็กคือ ถ้าทำอะไรผิด เมื่อบอกจะเชื่อฟังไม่ทำผิดอีก ไม่ต้องถึงกับตี แคบอกก็รู้เรื่องแล้ว" ส่วนนิสัยในการเรียนจะมาโรงเรียนสม่ำเสมอไม่ค่อยขาดเรียนปีหนึ่งจะขาดเรียนประมาณ 1 วัน ไม่เคยสอบตกซ้ำชั้น มีความตั้งใจเรียน สนใจฟังครูสอน เมื่อครูถามนักเรียนในห้องเรียนมักจะเป็นคนตอบคำถามของครู เมื่อส่งสัปดาห์จะซักถามทันทีเมื่อครูพูดจบ เมื่อครูสั่งงานจะตั้งใจทำ และทำงานเสร็จค่อนข้างเร็ว จากการบอกเล่าของครูประจำชั้น ครูเล่าว่า

เด็กชายไก่อ่เป็นเด็กฉลาด ร่าเริง พุดเก่ง กล้าแสดงออก เคย
อยู่ห้อง Queen แต่ปีที่แล้วเล่นมาก ปีนี้จึงอยู่ห้องรองห้อง Queen
เขาจะเป็นเด็กที่ทำงานดีและเร็ว ส่วนใหญ่แบบฝึกหัดจะทำถูกต้อง
และชอบเรียนมีเวลาว่างจะทำการบ้าน บางทีเวลาพักเพื่อนทำ
ความสะอาดห้อง ครูไม่อนุญาตให้เข้าห้อง เขาจะมาขออนุญาต
นั่งทำการบ้าน ถ้าการบ้านเสร็จก็จะขีด ๆ เขียน ๆ บางทีก็มา
นั่งอ่านหนังสือต่าง ๆ ที่เขามี

เมื่อสัมภาษณ์เด็กชายไก่อ่เกี่ยวกับวิธีการเรียน เด็กได้เล่าว่า
ถ้าไม่เข้าใจเรื่องไหนตอนจบชั่วโมง ผมจะถามว่าตรงนี้ให้ทำอย่างไร
จะถามในชั่วโมงเลข ส่วนการบ้านผมจะดูตารางการบ้านก่อน ถ้าไม่
เข้าใจตรงไหนผมจะไปถามครูก่อนแล้วกลับบ้านไปทำ มีบางครั้งที่ทำ
ไม่ได้ เพราะลืมถาม ก็จะถามพ่อ แต่ส่วนใหญ่จะทำการบ้านเอง
คุณพ่อคุณแม่ไม่ต้องช่วยสอน ถ้าวันไหนต้องไปทำธุระกับคุณพ่อคุณแม่
แล้วกลับบ้านดึก ทำการบ้านไม่เสร็จ วันรุ่งขึ้นจะมาโรงเรียนแต่
เช้าไม่เกินเวลา 7.30 น. แล้วขออนุญาตครูไปทำนอกห้องที่
ระเบียง เพราะเวรเขาจะทำความสะอาดห้อง แต่ผมไม่เคย
ลอกการบ้านเพื่อนนะครับ

ผู้วิจัยถามถึงวิธีทำให้เรียนเก่งทำอย่างไร เด็กชายไก่อ่ตอบว่า "ไม่เข้าใจก็ถาม
ครู แล้วพอให้ทำการบ้านเสร็จก็อ่านหนังสือต่อไปเลขทุกวัน อ่านเสร็จแล้วค่อยออกไปเล่น
ผมจะไม่ค่อยมีปัญหาในการเรียน วิชาที่ชอบมาก คือวิทยาศาสตร์กับพลศึกษา เพราะเรียนง่าย
ไม่ยุ่งยาก ละครก็ได้ออกกำลังกาย" สำหรับอุปสรรคการเรียนพบว่ามีครบทุกอย่าง

ในด้านความคิดเห็นของเด็กต่อครู เด็กชายไก่อ่บอกว่า "ชอบการสอนของครู สนุกดี
มีให้เล่นเกม ชอบชั่วโมงภาษาอังกฤษ อาจารย์ไม่ดุ สนุก ครูส่วนใหญ่เข้มงวดปานกลาง
ไม่กลัวครูเพราะไม่ได้ทำอะไรผิด ถ้าทำผิดก็รู้อยู่แล้วว่าจะถูกตีก็ไม่ใช่ไร" สำหรับความ
คิดเห็นต่อโรงเรียน เด็กชายไก่อ่บอกว่า "ชอบมาโรงเรียน เพราะอยู่บ้านไม่ค่อยมีเพื่อน ถ้า
มาโรงเรียนจะมีเพื่อนเล่น บริเวณที่ชอบนั่งคือ ศาลา เพราะร่มดี ไม่มีใครมาทวงใจ และ
ตอนเที่ยงได้ดูการแข่งขันฟุตบอล หรือไม้ก็ชอบอยู่หน้าห้องดนตรี เพราะร่มดีเหมือนกัน และ
ได้ดูเขาเล่นดนตรี" ส่วนความคิดเห็นต่อบิดามารดา เด็กชายไก่อ่บอกว่า

แม้จะดูแลเรื่องอาหาร เครื่องใช้ต่าง ๆ และพาไปเที่ยว พักผ่อน เป็นประจำ ถ้าพูดจาหรือทำไม่ได้พ่อแม่จะลงโทษ ก่อนลงโทษจะชี้แจง เหตุผลให้ผมเข้าใจว่าทำไมจึงต้องทำโทษ แต่ไม่เคยตี ถ้าทำงาน เสร็จ พ่อแม่จะชมเสมอ ถ้ามีปัญหาพ่อแม่จะให้คำปรึกษาเสมอ มัก จะพูดถึงการเรียนต่อของผมเรื่อย ๆ พ่อแม่จะให้ผมเชื่อฟังเป็น ประจำ และไม่ยอมให้โต้เถียงผู้ใหญ่ เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งไม่ดี แต่ถ้าต้องการอะไรมักจะให้เสมอ ส่วนงานบ้านนั้นผมมักไม่ต้อง ช่วยทำอะไร เวลาผมป่วยพ่อแม่จะวิตกกังวลมาก

ในการคบเพื่อน เด็กชายโก๋เล่าว่า "ชอบเพื่อนที่มีนิสัยเหมือนกัน เล่นกันได้ ไม่ โกรธง่าย เป็นคนสงบ ๆ ไม่ริบร้อน เรียบดี ฉลาด มีความรับผิดชอบ มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือ" ส่วนการเล่นเด็กชายโก๋เล่าว่า "เมื่อมีเวลาว่างก็จะนอนอ่านหนังสือ พกการ์ตูน หนังสือ เสริมความรู้ ซึ่งคุณอาซื้อให้ บางทีก็ซื้อเอง และบางครั้งก็เล่นวิ่งกับน้องบ้าง วาดรูปบ้าง"

กรณีศึกษาที่ 6

เด็กหญิงแก้ว เกิดเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2526 เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ บิดาจบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาสัตวแพทย์ อาชีพรับราชการ ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนกรมศุสัตว์ มารดาจบการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพรับจ้าง เป็นพนักงานบริษัทเอกชน บิดามารดามีบุตร 2 คน คือเด็กหญิงแก้วกับน้องชายอยู่ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2 ที่บ้านมีสมาชิก 4 คน คือ บิดา มารดา เด็กหญิงแก้ว และน้องชาย เด็กหญิงแก้วเข้าเรียนที่โรงเรียนรุ่งสว่างเมื่อขึ้นประถมศึกษาปีที่ 2 เนื่องจากใกล้บ้าน ผลการเรียนที่ผ่านมาได้คะแนนเฉลี่ย 73% ปัจจุบันเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ห้อง เด็กปานกลางครอบครัวมีรายได้อันประมาณ 25,000 บาทต่อเดือน

กิจวัตรประจำวันของเด็กหญิงแก้ว เด็กเล่าว่า

ตื่นนอนเวลา 6.00 น. อาบน้ำ แปรงฟัน แต่งตัว แล้วมาทานข้าว ออกจากบ้านเวลา 7.00 น. คุณพ่อมาส่ง ถึงโรงเรียนประมาณ เวลา 7.30 น. ระยะทางจากบ้านไปโรงเรียนใช้เวลา 30 นาที

ถึงโรงเรียนแล้วส่งการบ้าน ลงไปเดินข้างล่างคุโนะคุนี่ ตอนเย็น เลิกเรียนแล้ว รอคุณแม่มารับประมาณเวลา 18.00 น. ระหว่าง รอคุณแม่จะทำการบ้าน ถ้าทำการบ้านเสร็จแล้วคุณแม่ยังไม่มาจะ เล่นกับเพื่อน กลับถึงบ้านประมาณเวลา 18.05 น. หรือเวลา 18.10 น. เพราะรถไม่ติด เมื่อกลับถึงบ้านจะเล่นกับน้อง แล้วจะ อาบน้ำ ทานข้าว เสร็จประมาณเวลา 20.00 น. แล้วก็อ่านหนังสือ จะเข้านอนประมาณเวลา 21.00 น.

ในด้านนิสัยและลักษณะนิสัยในการเรียนของเด็กหญิงแก้ว จากการสังเกตพบว่า เด็กหญิงแก้วเป็นเด็กที่ไม่ค่อยพูด ไม่ค่อยกล้าแสดงออก จะพูดเสียงไม่ดัง เป็นเด็กเรียบร้อย ส่วนนิสัยในการเรียนนั้นจะตั้งใจเรียน สนใจฟังครูสอน เมื่อครูสั่งงานจะตั้งใจทำ จะมา โรงเรียนสม่ำเสมอไม่ค่อยขาดเรียนจะขาดเรียนปีหนึ่งประมาณ 2 วัน ไม่เคยสอบตกซ้ำชั้น จากการบอกเล่าของครูประจำชั้น บอกว่า "เด็กหญิงแก้วเป็นเด็กเรียบร้อยไม่ค่อยแสดงออก จะเงิบ ๆ แต่เวลาเรียนจะสนใจ จะแสดงออกทางการเขียนมากกว่าการพูด เวลาทำงาน ส่งจะทำงานสะอาดเรียบร้อย และส่วนใหญ่จะทำถูกต้อง ซึ่งแสดงว่าเข้าใจที่ครูสอน เมื่อมี เวลาว่างก็จะทำการบ้าน อ่านหนังสือ หรือขีด ๆ เขียน ๆ ในห้องเสมอ" ผู้วิจัยได้ถาม เด็กหญิงแก้วเกี่ยวกับวิธีการเรียน เด็กได้เล่าว่า

จะตั้งใจฟังที่ครูสอน ถ้าไม่เข้าใจจะถามครู แต่บางครั้งจะถาม เพื่อนก่อน ถ้าเพื่อนอธิบายได้ก็ถามเพื่อน ถ้าเพื่อนอธิบายไม่ได้จะ ถามครู ถ้าเป็นที่บ้านทำการบ้านไม่ได้จะถามพ่อแม่ให้สอน ถ้า วันไหนทำการบ้านไม่เสร็จก็จะมาทำที่โรงเรียนตอนเช้า มีบางครั้ง เหมือนกันที่ทำการบ้านไม่เสร็จแล้วถูกครูตี แต่นาน ๆ ครั้ง ไม่เคย ลอกการบ้านเพื่อนเพราะไม่อยากจะลอก

ผู้วิจัยถามถึงวิธีทำให้เรียนเก่งทำอย่างไร เด็กหญิงแก้วตอบว่า "อ่านหนังสือ มาก ๆ" วิธีที่ชอบเรียนมากที่สุดคือวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับอุปกรณ์การเรียน พบว่า มีครบทุกวิชา

ในด้านความคิดเห็นของเด็กต่อครู เด็กหญิงแก้วบอกว่า "ครูสอนดี ไม่ค่อยดุ เข้มงวดต่อนักเรียนปานกลาง ไม่กลัวครูถ้าไม่ได้ทำผิด" สำหรับความคิดเห็นต่อโรงเรียน เด็กหญิงแก้วกล่าวว่า "ชอบโรงเรียน เพราะมีเพื่อนเยอะ" ส่วนความคิดเห็นต่อบิดามารดา

เด็กบอกว่า

พ่อแม่จะสนใจและเอาใจใส่ต่อการเรียนของหนูเป็นประจำ ถ้าหนูอยากจะทำอะไรพิเศษพ่อแม่จะสนับสนุนส่งเสริมทุกครั้ง และจะพอใจถ้าหนูทำการบ้านหรืออ่านหนังสือ พ่อแม่มักจะพูดถึง การเรียนของหนูเสมอ ชอบซื้อหนังสือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ฝึก การใช้ความคิดและฝึกสมองมาให้ ส่วนเรื่องอื่น ๆ ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตามพ่อแม่จะคอยให้ความช่วยเหลือ คอยเตือนให้ทำสิ่งต่าง ๆ เช่น ให้อาบน้ำก่อนรับประทานอาหาร ให้อาบน้ำหรือล้างมือเมื่อหนูทำสิ่งต่าง ๆ สำเร็จ แต่บางครั้งเหมือนคอยจับผิด แต่ก็ยอมฟังความคิดเห็น ถ้าทำผิดแต่ชี้แจงเหตุผลได้จะไม่ถูกลงโทษ ถ้าพ่อแม่ทำโทษจะชี้แจงเหตุผลให้เข้าใจว่าทำไมจึงต้องทำโทษ แต่จะไม่ค่อยดี เรื่องที่พ่อแม่ไม่ชอบคือ ไม่ยอมมาให้เลี้ยงผู้ใหญ่ เพราะไม่ดี และเวลาผู้ใหญ่คุยกันไม่ให้เข้าไปยุ่ง

ในการคบเพื่อน เด็กหญิงแก้วบอกว่า "ชอบเพื่อนที่อายุมากกว่า ร่าเริงเป็นกันเอง มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือ กล้าแสดงออก คุยตลก เล่นสนุก ใจเย็น มีความเกรงใจ" ส่วนการเล่น บอกว่า "เมื่อมีเวลาว่างชอบดูการ์ตูน ส่วนใหญ่จะดูวินเซียร์ วันอาทิตย์ เพราะวันปกติพ่อแม่ไม่ให้ดูโทรทัศน์ ถ้าอยู่โรงเรียน เมื่อทำการบ้านเสร็จ ถ้าว่างจะวิ่งเล่นกับเพื่อนหรือไม่ก็เข้าห้องสมุดอ่านการ์ตูน หรือนิทาน"

จากการศึกษาเจาะลึกกับเด็กทั้ง 6 คน พบว่า เด็กจะตั้งใจเรียน สนใจฟังเวลาครูสอน เด็กมีประวัติการเรียนดีมาตลอด มีระดับสติปัญญาดี ประกอบกับบิดามารดาให้การดูแลเอาใจใส่การเรียนอย่างสม่ำเสมอ ให้ความสนใจเอาใจใส่และส่งเสริมการเรียนของเด็กเป็นประจำ ดูแลในเรื่องอาหาร อุปกรณ์การเรียน การพักผ่อน เด็กจะนอนหัวค่ำทุกวัน ผู้ปกครองไม่อนุญาตให้ดูโทรทัศน์เด็ก เด็กบางคนวันปกติไม่ดูโทรทัศน์เลย จะดูแต่วันเสาร์ วันอาทิตย์ รายการส่วนใหญ่จะเป็นการ์ตูนสำหรับเด็ก เด็กจะไม่ติดโทรทัศน์ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เด็กเรียนดี

ปัจจัยเกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง

ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน เอาใจใส่ติดตาม การเรียนของนักเรียนอย่างใกล้ชิด จากการศึกษาภูมิหลังของผู้ปกครองโรงเรียนรุ่งสว่าง พบว่า บิดามารดาของนักเรียนส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี รายได้ของผู้ปกครองซึ่งเป็นบิดามารดาอยู่ในระหว่าง 5,000-70,000 บาทต่อเดือน โดยส่วนใหญ่รายได้ของครอบครัวจะประมาณ 20,000 บาทขึ้นไป มีบุตรครอบครัวละ 1-2 คน อาชีพของผู้ปกครองจากข้อมูลสถิติของฝ่ายแนะแนวเกี่ยวกับอาชีพของผู้ปกครองในปีการศึกษา 2535 พบว่า อาชีพของผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียน จำแนกออกเป็นอาชีพต่าง ๆ ดังนี้ ข้าราชการ 29.03% พนักงานรับวิสาหกิจ 15.94% วิศวกร 1.28% นักธุรกิจ 3.62% ค้าขาย 9.53% พนักงานขับรถ 0.44% รับจ้าง 39% อื่น ๆ 0.65% เมื่อศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับอาชีพรับจ้างพบว่า ส่วนใหญ่คืออาชีพทำงานบริษัทเอกชน

จากการสอบถามผู้ปกครองพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่อยู่กับบิดามารดา การเดินทางมาโรงเรียนของนักเรียน บางส่วนผู้ปกครองมารับส่งเอง บางส่วนนั่งรถรับส่งนักเรียน มีเพียงส่วนน้อยที่เดินทางไปกลับเอง ในด้านการอบรมเลี้ยงดู ผู้ปกครองจะให้การเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ จะดูแลเรื่องอาหาร การพักผ่อน ในด้านการเรียนนั้น ผู้ปกครองจะซักถามถึงการเรียนรู้ของนักเรียนในแต่ละวัน ตรวจสอบว่า นักเรียนมีการบ้านและได้ทำหรือไม่ หากนักเรียนทำการบ้านไม่ได้ บิดามารดาจะสอนเด็กทำการบ้าน และอธิบายให้เด็กเข้าใจ นอกจากนี้จะพาไปเรียนพิเศษ กำหนดเวลาให้อ่านหนังสือ โดยผู้ปกครองมีความคาดหวังเกี่ยวกับอนาคตของนักเรียนว่า "ต้องการให้นักเรียนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่ยังไม่กำหนดว่าจะให้เรียนสาขาอะไร คงต้องดูก่อนเมื่อเด็กโตขึ้น ว่าถนัดวิชาใด" ส่วนความร่วมมือที่ผู้ปกครองให้กับโรงเรียน พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ยินดีให้ความร่วมมือกับโรงเรียน เนื่องจากทางโรงเรียนได้ติดต่อกับผู้ปกครองสม่ำเสมอโดยการส่งหนังสือแจ้งกิจกรรมของโรงเรียน การดำเนินงานของโรงเรียน และผลการเรียนของนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะ ๆ อย่างไรก็ตาม มีผู้ปกครองบางส่วนเล่าว่า "เมื่อได้รับหนังสือจากทางโรงเรียน แสดงว่าจะต้องเสียเงินอีกแล้ว ซึ่งเป็นในรูปแบบปีใหม่ ช้อกกระทงวันลอยกระทง บริจาคทอดผ้าป่าการศึกษา งานวันรমন้ำใจ และอื่น ๆ แต่ก็เห็นใจเขาว่าจำเป็นต้องมีงบประมาณในการทำสิ่งต่าง ๆ" ดังนั้นในการศึกษาปัจจัยเกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการเลี้ยงดูบุตรของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง 6 คน โดยได้ศึกษาเจาะลึกกับผู้ปกครอง

นักเรียน 2 คน สัมภาษณ์อย่างเป็นทางการกับผู้ปกครอง 2 คน และสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์อีก 2 คน เนื่องจากผู้ปกครองไม่มีเวลาว่างจะส่งลูกแล้วไปทำงานและมารับกลับตอนเย็น ส่วนผู้ปกครองที่สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ไม่ได้มารับลูก แต่จะให้ลูกนั่งรถรับส่ง ไม่มีเวลาว่างให้ผู้วิจัยพบ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ซึ่งรายละเอียด มีดังนี้

กรณีศึกษาที่ 1

ผู้ปกครองของเด็กชายหนึ่ง จากการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ มารดาของเด็กชายหนึ่ง

เล่าว่า

- ผู้วิจัย คุณแม่มีวิธีเลี้ยงคุณเด็กชายหนึ่งอย่างไรบ้าง
- ผู้ปกครอง จะดูแลให้รับประทานอาหารเช้าแล้วให้ไปโรงเรียน โดยขึ้นรถรับส่ง เพราะไม่มีเวลาไปส่งเอง ตอนเย็นก็ดูแลเรื่องการบ้าน อาหารเย็น ให้เข้านอน ไม่ให้นอนดึก เลือกรายการโทรทัศน์ให้คุณ
- ผู้วิจัย ลักษณะการเลี้ยงคุณจะเป็นลักษณะอย่างไรคะ
- ผู้ปกครอง จะดูแล จะสอน ถ้าทำผิดจะบอกเหตุผลให้ทราบ แต่ไม่คอยตี
- ผู้วิจัย คุณแม่จัดสิ่งแวดล้อมให้เด็กชายหนึ่งอย่างไรบ้าง
- ผู้ปกครอง ดูแลเรื่องอาหาร เรื่องการเรียน พาไปเที่ยวในวันหยุด ซื้อหนังสือให้อ่าน
- ผู้วิจัย คุณแม่วางเป้าหมายในชีวิตให้เด็กชายหนึ่งอย่างไรบ้าง
- ผู้ปกครอง เขายังเล็กนะ ยังคุณไม่ออก ไม่ได้กำหนดอะไรไว้
- ผู้วิจัย คุณแม่มีวิธีส่งเสริมให้ลูกเรียนเก่งอย่างไรบ้าง
- ผู้ปกครอง ก็ดูแลการเรียนของเขา สอนให้เขาอ่านเขียน ซื้อนิทานให้อ่านจะได้อ่านเก่ง ๆ
- ผู้วิจัย คุณแม่คิดว่าโรงเรียนรุ่งสว่างเป็นอย่างไร
- ผู้ปกครอง ก็เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงดีโรงเรียนหนึ่งที่ให้ลูกเรียนเพราะอยู่ใกล้บ้าน และดีกว่าโรงเรียนในแถบนี้
- ผู้วิจัย โรงเรียนมีการติดต่อกับผู้ปกครองอย่างไรบ้าง
- ผู้ปกครอง ส่งจดหมายมาบอก ลูกใส่ซองสีน้ำตาลมา แล้วให้เซ็นรับทราบ ทำให้ทราบว่าโรงเรียนทำอะไรมั่ง

ผู้วิจัย คุณแม่ให้ความร่วมมือหรือช่วยเหลือโรงเรียนอย่างไรบ้าง
 ผู้ปกครอง ส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้ไป เพราะไม่มีเวลา แต่เวลาเขาขอบริจาคก็จะให้

กรณีศึกษาที่ 2

ผู้ปกครองเด็กหญิงสอง จากการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ มารดาของเด็กหญิงสอง

เล่าว่า

ผู้วิจัย คุณแม่มีวิธีเลี้ยงดูเด็กหญิงสองอย่างไรบ้าง
 ผู้ปกครอง จะดูแลเรื่องอาหาร การเรียน สุขภาพ การเล่น ทั้งหมดคะ
 ผู้วิจัย ลักษณะการเลี้ยงดู จะเป็นลักษณะอย่างไรคะ
 ผู้ปกครอง จะดูแลตัวเอง จะสอนให้ทำสิ่งต่าง ๆ ให้ดี ตอนเช้าไม่มีเวลาทำอาหาร ให้เขา แต่ก็ให้ไปทานที่โรงเรียน สอนเขาว่าอาหารเข้าสำคัญ ตอนเย็นจะดูแลการบ้าน เรื่องการเรียนจะซื้อหนังสือนิตานทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ให้เขาอ่าน ภาษาไทยตอนนี้เขาอ่านเองได้ ส่วนภาษาอังกฤษจะอ่านให้ฟัง และเล่าให้ฟังก่อนนอนวันศุกร์ วันเสาร์ วันอาทิตย์

ผู้วิจัย คุณแม่จัดสิ่งแวดล้อมมาให้เด็กหญิงสองอย่างไรบ้าง
 ผู้ปกครอง ปกติเขาชอบไปเล่นกับเพื่อนข้าง ๆ บ้าน ก็จะดูแลเขาไม่ให้เล่นมาก ทุกวัน เขาจะเล่นจนค่ำ แล้วถึงจะทำการบ้าน ต้องคอยบอกให้ทำการบ้านก่อน บอกให้ทานข้าว ถ้ามีเวลาจะพาไปเที่ยว จะให้เวลาเขามากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ผู้วิจัย คุณแม่มีเวลาให้เด็กหญิงสองช่วงใดบ้าง
 ผู้ปกครอง ช่วงเย็น แล้วก็วันหยุด

ผู้วิจัย คุณแม่ได้วางเป้าหมายในชีวิตในเด็กหญิงสองอย่างไรบ้าง
 ผู้ปกครอง ยังไม่ได้วางเป้าหมายอะไร เขายังเล็กอยู่ คงต้องรอเขาโตขึ้นว่าเขาชอบอะไร

ผู้วิจัย คุณแม่ให้การส่งเสริมการศึกษาของเด็กหญิงสองอย่างไรบ้าง
 ผู้ปกครอง ซื้ออุปกรณ์การเรียนให้ทุกอย่าง แล้วถ้าโตขึ้นอีกหน่อยคงให้เรียนพิเศษ แต่ตอนนี้ยังเล็กอยู่ ยังไม่ได้ให้เรียน แต่จะดูแลเขาตลอด

ผู้วิจัย เรื่องการบ้านใครเป็นผู้ดูแลการบ้านของเด็กหญิงสองคะ

- ผู้ปกครอง คุณเองคะ คุณพ่อเขาไม่ค่อยมีเวลา แต่ถ้าว่างก็จะสอน
- ผู้วิจัย ค่าใช้จ่ายสำหรับเด็กหญิงสองประมาณเดือนละเท่าไรคะ
- ผู้ปกครอง จำไม่ได้คะ ไม่เคยคิดเลย
- ผู้วิจัย คุณแม่คิดว่าโรงเรียนรุ่งสว่างเป็นอย่างไร
- ผู้ปกครอง เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงว่าสอนดี
- ผู้วิจัย โรงเรียนมีการติดต่อกับผู้ปกครองอย่างไรบ้าง
- ผู้ปกครอง มีจดหมายส่งมากับลูก บอกว่าโรงเรียนทำอะไรบ้าง ส่งผลการเรียนของลูกมาให้ และข่าวสารอื่น ๆ ของโรงเรียน

กรณีศึกษาที่ 3

ผู้ปกครองเด็กชายเอ จากการสัมภาษณ์บิดาเด็กชายเอได้แล้วเกี่ยวกับวิธีการ

เลี้ยงดูบุตรว่า

- ผู้วิจัย คุณพ่อมีวิธีเลี้ยงดูเด็กชายเออย่างไรบ้าง
- ผู้ปกครอง ทำอาหารให้รับประทานตอนเช้า ดูแลเรื่องการบ้าน เรื่องเสื้อผ้า จะอยู่ด้วยกันตลอดที่บ้าน ตอนเย็นช่วงนี้เขามีส้อมกีฬาก็จะมารับ ส่วนตอนเช้าจะมารับส่ง แล้วก็วันเสาร์จะมารับกลับบ้าน
- ผู้วิจัย ลักษณะการเลี้ยงดูจะเป็นลักษณะอย่างไรคะ
- ผู้ปกครอง จะให้คำปรึกษา ถ้าทำผิดจะใช้เหตุผล ถ้าไม่เชื่อฟังจะลงโทษแต่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้ทำโทษ เพราะบอกเขาก็ฟัง แล้วจะดูแลเอาใจใส่สุขภาพ การเรียนอย่างที่บอก
- ผู้วิจัย คุณพ่อจัดสิ่งแวดล้อมให้เด็กชายเออย่างไรบ้าง
- ผู้ปกครอง ปกติที่บ้าน เขามีเพื่อนข้าง ๆ บ้าน เขาชอบเล่นกีฬาก็มักจะไปเล่นกีฬากับเด็กที่โตกว่า เล่นได้ทั้งวันไม่เบื่อ ที่หน้าบ้านจะมีพื้นที่ว่าง เขาชอบมาเตะฟุตบอลกัน
- ผู้วิจัย คุณพ่อมีเวลาให้เด็กชายเอช่วงใดบ้าง
- ผู้ปกครอง ช่วงเย็น ตอนเช้าต้องไปทำงาน ก็ตอนเย็นถ้ามารับที่โรงเรียนก็จะแวะทานข้าวด้วยกัน คุยกัน ถ้าไม่ได้มารับก็จะพบกันที่บ้าน จะทานข้าวด้วยกันทุกวัน
- ผู้วิจัย คุณพ่อได้วางเป้าหมายในชีวิตให้เด็กชายเออย่างไรบ้าง

- ผู้ปกครอง อยากให้เขาเรียนทางด้านวิทยาศาสตร์ เพราะที่บ้านแม่เขาขายเครื่องมือ วิทยาศาสตร์ ตอนเด็ก ๆ เขาจะอยู่กับแม่ แม่เขาเก่งเลข จะสอนให้เขา คิดเลขตั้งแต่เด็ก ๆ เขาบวกเลขลบเลขเก่งมาก บางทีเอาเด็กโต ๆ มาคิด เลขแข่งกับเขาเด็กโตทั้งหมด บางทีผู้ใหญ่ยังคิดไม่ทันเขาเลย
- ผู้วิจัย คุณพ่อให้การส่งเสริมการศึกษาของเด็กชายเออย่างไรบ้าง
- ผู้ปกครอง ให้เรียนพิเศษที่โรงเรียนตอนเย็น และวันเสาร์ครึ่งวันที่โรงเรียนพวกเรียน ชุมนุม เมื่อก่อนเคยให้เขาเรียนพิเศษข้างนอก ปรากฏว่าเขาร้องปวดหัวและ ปวดท้องทุกวัน พาไปหาหมอ หมอบอกว่า เครียด เลขหยุดไม่ให้เรียน ให้ เรียนเฉพาะที่โรงเรียน แล้วให้เขาเล่นกีฬา เพราะเขาชอบ เด็ยนี้ไม่เคย บ่นปวดหัวอีกเลย สุขภาพแข็งแรงดี การเรียนดีขึ้นกว่าเดิมอีก ไม่เหมือน ตอนให้เรียนพิเศษ เขาจะไม่สบายบ่อย การเรียนก็แย่ง เด็ยนี้ไม่ได้ให้ เรียนแล้ว
- ผู้วิจัย เรื่องการบ้านใครเป็นผู้ดูแลการบ้านของเด็กชายเอคะ
- ผู้ปกครอง ผมเอง ถ้าเขาทำไม่ได้จะถาม ปกติก็จะถามเขาว่าการบ้านเสร็จหรือยัง แต่ส่วนใหญ่เขาจะทำเองทุกวัน ไม่ต้องเตือน เมื่อก่อนเขาจะถามอาเขาซึ่งเป็นครูมาเรียนปริญญาโทต่อ ตอนนั้นจบแล้วไปทำงานที่ต่างจังหวัด
- ผู้วิจัย ค่าใช้จ่ายสำหรับเด็กชายเอ ประมาณเดือนละเท่าไรคะ
- ผู้ปกครอง ไม่เคยคิดสักที
- ผู้วิจัย คุณพ่อคิดว่าโรงเรียนรุ่งสว่างเป็นอย่างไร
- ผู้ปกครอง เป็นโรงเรียนที่ดี ครูตั้งใจสอนดี
- ผู้วิจัย คุณพ่อมืออะไรแนะนำโรงเรียนหรือไม่
- ผู้ปกครอง ไม่มีครับ เขาทำได้อยู่แล้ว ลูกผมก็เรียนที่นี้ทั้ง 2 คน คนโตจบไปแล้ว
- ผู้วิจัย โรงเรียนมีการติดต่อกับผู้ปกครองอย่างไรบ้าง
- ผู้วิจัย มีจดหมายพิมพ์เป็นเอกสารใส่ซองไปให้ บอกว่าโรงเรียนทำอะไรบ้าง ทำให้ รู้ความเคลื่อนไหวของโรงเรียน บางทีก็ให้ลูกชายไปบอก อย่างเมื่อวันก่อน ผู้อำนวยการให้ลูกชายไปตามว่าจะคุยด้วยเรื่องที่ดินของโรงเรียนที่ได้มาใหม่
- จากการสังเกตบิดามีความสัมพันธ์กับเด็กชายเอมาก เวลามารับประทานเวลา 18.00-18.30 น. มักจะแวะรับประทานอาหารที่ร้านอาหารใกล้ ๆ โรงเรียนด้วยกันเสมอ

กรณีศึกษาที่ 4

ผู้ปกครองเด็กหญิงบี จากการสัมภาษณ์มารดาเด็กหญิงบีได้เล่าเกี่ยวกับวิธีการ

เลี้ยงบุตรว่า

ผู้วิจัย คุณแม่มีวิธีเลี้ยงลูกอย่างไรบ้าง

ผู้ปกครอง งานประจำที่ดูแล จะดูแลตั้งแต่ตื่นนอน เตรียมอาหารเช้าและจะดูแลการเรียนให้ลูก โดยผลัดกันกับพ่อเขา ถ้าพ่อดูแลลูก แม่จะดูแลเรื่องอาหาร ซักผ้า ดูแลบ้าน

ผู้วิจัย ลักษณะการเลี้ยงของคุณแม่จะใช้วิธีการอย่างไร

ผู้ปกครอง จะไม่ตามใจมาก จะเอาใจใส่ ไม่ตามใจมาก จะมีการตกลงกฎเกณฑ์ โดยให้โอกาส 3 ครั้ง ต่อการทำผิด หากทำผิดติดต่อกัน 3 ครั้ง จะถูกตีหรือไม่ก็ตัดค่าขนม ให้เลือกเอา ส่วนเรื่องโทรทัศน์จะไม่ให้ดูรายการที่ไม่มีสาระ

ผู้วิจัย คุณแม่จัดสิ่งแวดล้อมให้เด็กหญิงบีอย่างไรบ้าง

ผู้ปกครอง จะหาสิ่งที่คิดให้แก่อลูก เช่น ให้เรียนว่ายน้ำ เพราะคิดว่ามีประโยชน์ เป็นการออกกำลังกาย และใช้ช่วยชีวิตลูกได้ ถ้าเกิดอุบัติเหตุ ให้เรียนดนตรี เพราะคิดว่าเมื่อลูกโตขึ้นจะต้องมีวิชาเลือก และจะต้องเรียน แต่ที่ไม่เรียนกีตาร์ เพราะคุณพ่อเขาต้องการ และให้เรียนคอมพิวเตอร์ เพราะคิดว่าโตขึ้นลูกต้องรู้ จะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อลูก

ผู้วิจัย คุณแม่มีเวลาให้เด็กหญิงบีช่วงใดบ้าง

ผู้ปกครอง ให้เวลากับลูกมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยผลัดกันกับพ่อเขา ช่วงไหนลูกสอบ ถ้ามีงานพิเศษจะไม่รับ จะเลือกลูกก่อน

ผู้วิจัย คุณแม่วางเป้าหมายในชีวิตให้เด็กหญิงบีอย่างไรบ้าง

ผู้ปกครอง ไม่ได้วางเป้าหมายให้ลูก อะไรก็ได้ที่ลูกชอบและมีความสุข

ผู้วิจัย คุณแม่ส่งเสริมการศึกษาของลูกอย่างไรบ้าง

ผู้ปกครอง จะสอนการบ้าน ดูแลเรื่องการเรียนของลูกเองไม่ได้ส่งไปเรียนพิเศษที่ไหน ถ้ามีปัญหาจะถามครูประจำชั้น ทั้งพ่อและแม่จะสอนการบ้านให้กับลูก ผลัดกัน

ผู้วิจัย ค่าใช้จ่ายสำหรับเด็กหญิงบี ประมาณเดือนละเท่าไรคะ

ผู้ปกครอง ไม่ได้คิดถึง จำไม่ได้ด้วย

ผู้วิจัย คุณแม่คิดว่าโรงเรียนรุ่งสว่างเป็นอย่างไร

ผู้ปกครอง เหตุที่เลือกโรงเรียนนี้เพราะใกล้บ้าน และคิดว่าเด็ขวัยนี้เด็กที่สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ ไม่ใช่เด็กที่มาจากโรงเรียนเตรียมอุดมเท่านั้น เด็กที่สอบเทียบได้ เด็กที่มาจากต่างจังหวัดก็สอบแพทย์ได้ เพราะฉะนั้นจึงเลือกโรงเรียนใกล้บ้าน เพราะไม่เห็นด้วยกับการที่ต้องให้ลูกนั่งรถ 2-3 ชั่วโมง เพื่อไปเรียนโรงเรียนที่มีชื่อเสียง ถึงแม้ว่าโรงเรียนสาธิตจะดีกว่าที่นี่ 2 เท่า ก็เลือกที่นี่ เพราะใกล้บ้าน ส่วนเรื่องโรงเรียนผมเห็นใจ ครูมีงานมาก ไม่ค่อยมีเวลา เขาก็ทำดีที่สุดแล้ว

ผู้วิจัย โรงเรียนติดต่อกับผู้ปกครองอย่างไรบ้าง

ผู้ปกครอง ส่งจดหมาย แต่เหตุจูงใจที่ทำให้สนใจช่วยโรงเรียน เพราะอยากให้ลูกได้ประโยชน์ช่วยโรงเรียนก็เหมือนได้ช่วยลูก

จากการสังเกตผู้ปกครองจะรักและห่วงใยลูกมาก มาถึงจะถามลูกถึงการเรียน ถ้ามาช้าจะขอโทษ จะตามใจลูกพอสมควร ถ้าลูกคือจะชี้แจงให้เหตุผล

กรณีศึกษาที่ 5

ผู้ปกครองเด็กชายไก่อ่ จากการพูดคุยกับมารดาเด็กชายไก่อ่ ได้เล่าเกี่ยวกับวิธีการ

เลี้ยงดูบุตรว่า

ผู้วิจัย คุณแม่มีวิธีเลี้ยงดูเด็กชายไก่อ่อย่างไรบ้าง

ผู้ปกครอง ตั้งแต่คลอดเลย ก็ได้ลาออกจากงานอยู่ดูแลตลอด ตั้งแต่ขวบกว่าเขาจะรู้เรื่องแล้ว มีนิสัยไม่คือ ไม่แงแง หุละอะไรก็เข้าใจเร็ว แม่จะเลี้ยงดูเองตลอดตั้งแต่เกิด

ผู้วิจัย คุณแม่ดูแลอย่างไรบ้าง

ผู้ปกครอง ดูแลเรื่องอาหาร การเข้านอน คือทุกเรื่องจะอยู่อย่างใกล้ชิด ดูแลตั้งแต่เข้าถึงเข้านอน แรก ๆ จะให้นอน 2 ทุ่ม ตอนนั้นโตแล้วให้นอน 2 ทุ่มครึ่ง

ผู้วิจัย เด็กชายไก่อ่จะดูโทรทัศน์ไหม

ผู้ปกครอง ดูคะ ดูเรื่องที่ชอบ พอจบแล้วจะปิด ส่วนใหญ่ให้ดูตอนเย็น

ผู้วิจัย ลักษณะการเลี้ยงดูเป็นอย่างไรคะ

ผู้ปกครอง ถ้าทำดีจะชมเชย ถ้าทำไม่ดีจะเตือน แต่จะไม่โธ่ ทำผิดจะตักเตือน สอนว่าจะทำอะไรให้คิดก่อน ไก่อ่เป็นเด็กที่สอนแล้วจำ จะสอนว่าจะต้องอยู่อย่างไร

มีระเบียบอย่างไร ซึ่งเขาก็ฟัง แต่จะไม่ใช่ข้อตกลงว่า ถ้าทำไม่ดีจะลงโทษ
อย่างนี้ ไม่เคยทำ

ผู้วิจัย

คุณแม่จัดสิ่งแวดล้อมให้เด็กชายไก่อ่างไรบ้าง

ผู้ปกครอง

ปกติที่บ้าน เขาจะไม่มีเพื่อนเลยตั้งแต่เด็ก จะมีเพื่อนเล่นเฉพาะวันเสาร์
วันอาทิตย์ วันปกติจะไม่มีเพื่อน แต่เขาก็มีวิธีทำให้ตัวเองเพลิดเพลิน เล่น
ของเขาเอง บางทีก็เล่นกับน้อง

ผู้วิจัย

เล่นของเขาเองคืออะไรคะ

ผู้ปกครอง

เล่นเองตามแบบของเด็กค่ะ แต่ไม่ใช่เกม พวกเกมจะให้เล่นตอนปิดเทอม
ถ้าเปิดเทอมจะเก็บหมด

ผู้วิจัย

เวลาอยู่บ้าน เขาจะทำอะไรบ้างคะ

ผู้ปกครอง

ทำการบ้าน ถ้าไม่มีการบ้านก็อ่านหนังสือ แต่ไม่เคยบังคับ จะเป็นลักษณะ
อ่านเป็นประจำมากกว่า คือฝึกให้เขาเคยชิน ไม่เน้นให้อ่านมาก ซึ่งเขาก็
ชอบ แต่สังเกตดูเขาไม่ชอบอ่าน ต้องบอกให้อ่านก็จะอ่าน ไม่บอกก็ไม่อ่าน
ที่บ้านมีสารานุกรมสำหรับเด็กชุดหนึ่ง คิดว่าเขาคงเบื่อแล้ว ก็บอกว่า ให้อ่าน
หนังสืออะไรก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นหนังสือเรียน เพราะอ่านแล้วจะ
เจออะไรที่เป็นประโยชน์ แต่ส่วนใหญ่เขาจะอ่านการ์ตูนญี่ปุ่นเล่มละ 10
กว่าบาท

ผู้วิจัย

ใครทำหน้าที่สอนการบ้านให้เด็กชายไก่อ่ะ

ผู้ปกครอง

ส่วนใหญ่จะทำเสร็จจากโรงเรียน คือให้เขาเรียนชุมนุมการบ้าน เพราะ
เดี๋ยวนี้เราสอนการบ้านเขาไม่รู้เรื่องแล้ว ถ้ามีการบ้านค้างเขาจะทำเอง
ถ้าเป็นภาษาอังกฤษเขาจะรอลามพ่อหรือถามป้า

ผู้วิจัย

ไม่ถามคุณแม่หรือคะ

ผู้ปกครอง

แม่ภาษาอังกฤษไม่ค่อยดี อีกอย่างถึงเป็นภาษาไทยก็ไม่อยากสอน เพราะคน
ละหลักสูตรกับที่เรียน

ผู้วิจัย

เด็กชายไก่อใช้เวลาช่วงไหนดูหนังสือ

ผู้ปกครอง

ตอนเย็น

ผู้วิจัย

สังเกตไหมว่าเด็กชายไก่อมีวิธีการเรียนอย่างไรบ้าง

- ผู้ปกครอง ช่วงยังไม่สอนจะอ่านหนังสือเป็นนิสัย ช่วงสอบจะอ่านมากหน่อย ดูเขามั่นใจว่าเขาทำได้ เขาจะบอกว่า "แม่ไม่ต้องห่วงหรอกทำได้ ก็บอกเขาว่าอย่าประมาท เราไม่เก่ง แต่เราต้องพร้อม"
- ผู้วิจัย คุณแม่ได้วางเป้าหมายในชีวิตให้ลูกหรือไม่
- ผู้ปกครอง ตอนนี้อะไรไม่มี เพียงแต่อยากให้เรียนถึงมหาวิทยาลัย ไม่จำเป็นต้องเป็นคณะดังมาก กลัวไม่ได้แล้วจะเสียความรู้สึก แต่ยังไม่ได้บอกเขา ตอนนี้อยู่กำลังจะหาโรงเรียนที่ใกล้บ้านและสิ่งแวดล้อมดีให้ เพราะจะจบ ป.6 แล้ว
- ผู้วิจัย โรงเรียนที่มีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แล้วนะคะ
- ผู้ปกครอง แต่ที่นี่เขาเน้นวิชาชีพ ต้องหาโรงเรียนให้ลูกใหม่
- ผู้วิจัย ในครอบครัวใช้เวลาร่วมกันอย่างไร
- ผู้ปกครอง พ่อเขาเป็นนักธุรกิจ จะกลับมิดส่วนใหญ่ ถ้าไม่มีคาก็จะอยู่ด้วยกันช่วงเย็น กับช่วงเช้าหน่อยหนึ่ง ส่วนวันอาทิตย์ ถ้าว่างก็อยู่ตลอดวัน
- ผู้วิจัย ในการคบเพื่อนของเด็กชายไก่อเป็นอย่างไรบ้าง
- ผู้ปกครอง ไม่ค่อยทราบ ไม่มีปัญหาเท่าไร เขากลับไปบ้านจะไม่พูดถึงโรงเรียนเลย ตั้งแต่ ป.1 แล้ว ไม่เล่าอะไรเลย
- ผู้วิจัย แล้วเรื่องที่คุณคุยกับคุณแม่เป็นเรื่องอะไร
- ผู้ปกครอง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับอาหาร หรือไม่ก็ถามโน่นถามนี่ที่เขาอยากรู้ เป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป ไม่เกี่ยวกับการเรียน
- ผู้วิจัย คุณแม่บอกว่าอยู่บ้านเด็กชายไก่อไม่มีเพื่อน เด็กแถวบ้านไม่มีหรือคะ
- ผู้ปกครอง ไม่มี เพื่อนเขาจะอยู่บ้านคุณย่า มี 2 คน เล่นกันตั้งแต่อยู่ชั้นอนุบาล วันเสาร์วันอาทิตย์จะพาไปบ้านคุณย่า เขาก็จะเล่นกัน เป็นเด็กเพื่อนบ้าน
- ผู้วิจัย ลักษณะเพื่อนเป็นอย่างไร
- ผู้ปกครอง ก็เหมือนเขา พ่อแม่จะเอาใจใส่เหมือนกัน
- ผู้วิจัย คุณแม่คิดว่าโรงเรียนรุ่งสว่างเป็นอย่างไรบ้าง
- ผู้ปกครอง ครูทำงานหนัก นักเรียนเรียนหนัก กิจกรรมมาก โรงเรียนได้ทำดีที่สุดในแล้วเราคนนอกมองผ่าน ๆ ก็ไม่รู้อะไรจริง ๆ แล้วครูเขาจะรู้ดี
- ผู้วิจัย ค่าใช้จ่ายของเด็กชายไก่อประมาณเดือนละเท่าไรคะ
- ผู้ปกครอง ไม่เคยคิดคะ

ผู้วิจัย คุณแม่ให้ความร่วมมือหรือช่วยเหลือในกิจกรรมของโรงเรียนอย่างไรบ้าง
 ผู้ปกครอง ถ้าโรงเรียนมีงานก็จะมาทุกที่
 ผู้วิจัย โรงเรียนได้ติดต่อกับผู้ปกครองอย่างไรบ้าง
 ผู้ปกครอง ถ้ามีข่าวสารอะไรก็จะส่งจดหมายเป็นเอกสารให้ทราบ

จากการสังเกต มารดาจะมารับเด็กชายไก่อที่โรงเรียนทุกวัน โดยจะมาตั้งแต่เวลา 15.30 น. ก่อนโรงเรียนเลิกครึ่งชั่วโมง จะดูแลเอาใจใส่เด็กชายไก่อและน้องชายอย่างดี

กรณีศึกษาที่ 6

ผู้ปกครองเด็กหญิงแก้ว จากการพูดคุยกับมารดาเด็กหญิงแก้ว มารดาได้เล่าเกี่ยวกับวิถีการเลี้ยงดูบุตรว่า

ผู้วิจัย คุณแม่มีวิถีเลี้ยงดูเด็กหญิงแก้วอย่างไรบ้าง

ผู้ปกครอง งานประจำที่ทำให้ลูกคือ เตรียมอาหารเข้าให้ ประเภทโอวัลติน ขนมปัง แล้วจะให้คุณพ่อเขามาส่ง ส่วนตอนเย็นแม่จะมารับเอง เวลาที่จะได้อยู่ร่วมกันคือ ตอนเย็นจะทานอาหารพร้อมกัน มีปัญหาจะคุยกัน จนถึง 3ทุ่มจะให้แก้วเข้านอน ส่วนวันเสาร์วันอาทิตย์ตอนเช้าจะอยู่ด้วยกัน และวันอาทิตย์ตอนบ่ายจะอยู่ด้วยกัน เวลาที่อยู่ด้วยกันถ้าไปไหนจะพาไปด้วย เวลานอนนั้นเขาจะไปเรียน

ผู้วิจัย ลักษณะการเลี้ยงดูของคุณแม่ใช้วิธีการอย่างไร

ผู้ปกครอง ใช้เหตุผล ไม่ค่อยลงโทษ เรื่องดีไม่ค่อยมี แต่เขาเป็นเด็กที่เชื่อฟัง ถ้าดีมากก็มีการตี แต่ไม่บ่อย แต่คุยก็จะหยุดแล้ว

ผู้วิจัย คุณแม่จัดสิ่งแวดล้อมให้เด็กหญิงแก้วอย่างไรบ้าง

ผู้ปกครอง จะดูแลเรื่องอาหาร ส่วนการเรียน การบ้าน เขาจะทำเอง ถ้าไม่เข้าใจจะถามคุณพ่อ วันอาทิตย์พาไปเรียนพิเศษโรงเรียนกวดวิชาตรงข้ามมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กับอาจารย์โรงเรียนสาธิต เพื่อเตรียมสอบเข้า ม.1 เพราะรู้สึกตัวว่าไม่ค่อยมีเวลา ถึงบ้านก็เหนื่อยแล้ว เลยให้เขาเรียนพิเศษ ส่วนตอนเย็นจะจ้างครูที่โรงเรียนไปสอนการบ้านที่บ้านสัปดาห์ละ 3 วัน คือวันจันทร์ พุธ พฤหัสบดี ส่วนวันเสาร์ช่วงบ่ายจะพาไปเรียนดนตรี เพราะเขาชอบดนตรี ตอนนี้อยู่เรียนเปียโน ส่วนวันหยุดเวลาที่อยู่บ้านเขาจะดู

โทรทัศน์ คุณการ์ตูน ถ้าไม่ดูก็จะเล่นกับน้องชายวิ่งเล่นกัน แต่จะไม่ให้เล่นเกม เพราะเล่นแล้วทะเลาะกัน เขาชอบอ่านการ์ตูนกับซีดีกรยาน เวลาว่างถ้าไม่มีอะไรจะทำจะวาดรูป แต่ความสามารถพิเศษคือเล่นดนตรี

ผู้วิจัย คุณแม่ได้วางเป้าหมายในชีวิตลูกอย่างไรบ้าง

ผู้ปกครอง ไม่ได้คิดถึงขนาดนั้น

ผู้วิจัย คุณแม่มีวิธีส่งเสริมให้ลูกเรียนเก่งอย่างไรบ้าง

ผู้ปกครอง ปีที่แล้วไม่ได้สนใจ ไม่ได้ดูการบ้านทำให้การเรียนตกไป ปีนี้จึงดูแลการบ้าน ต้องเสร็จทุกวัน ตอนเช้ามากับคุณแม่ต้องท่องศัพท์ภาษาอังกฤษในรถ จะพยายามฝึกเขา ช่วงค่ำต้องดูหนังสือหลังอาหาร จะจัดห้องให้อ่านในห้องคนเดียว ไม่มีเสียงรบกวน โทรทัศน์จะอยู่ข้างนอก วันปกติจะไม่ให้ดูโทรทัศน์ เด็กหญิงแก้วไม่ขอดูโทรทัศน์ก่อนแล้วค่อยอ่านหนังสือหรือคะ

ผู้วิจัย

ผู้ปกครอง เคย ให้เป็นบางครั้ง เช่น วันพรุ่งนี้เป็นวันหยุดจะให้ดู แต่ถ้าวันพรุ่งนี้ต้องมาโรงเรียนจะไม่ให้ดู เพราะกลัวตื่นสาย เร็วกแล้วไม่ยอมตื่น ปกติตอนเย็น ๆ พอกทานอาหารเสร็จเล่นเสร็จ ประมาณ 2 ทุ่ม จะให้อ่านหนังสือถึง 3 ทุ่ม แล้วค่อยนอน

ผู้วิจัย ค่าใช้จ่ายสำหรับเด็กหญิงแก้วประมาณเดือนละเท่าไรคะ

ผู้ปกครอง ไม่เคยคิด จะให้ค่าขนมสัปดาห์ละ 60 บาท อาหารทานที่โรงเรียน นมเอาตัวเอง ส่วนค่าใช้จ่ายที่จ่ายให้ทางโรงเรียนประมาณ 3,000 กว่าบาทต่อปี

ผู้วิจัย คุณแม่คิดว่าโรงเรียนรุ่งสว่างเป็นอย่างไร

ผู้ปกครอง โรงเรียนมีชื่อเสียง ก็ดีมีการสอบทุกเดือน เด็กจะได้เตรียมตัว จะได้ดูหนังสือ

ผู้วิจัย คุณแม่ให้ความร่วมมือหรือช่วยเหลือในกิจกรรมของโรงเรียนอย่างไรบ้าง

ผู้ปกครอง คือไม่ค่อยมีเวลา จะมางานเลี้ยงรวมหน้าใจปีละครั้ง

ผู้วิจัย โรงเรียนมีการติดต่อกับผู้ปกครองอย่างไรบ้าง

ผู้ปกครอง มีจดหมายถึง ใ้ซองมาหา ให้เซ็นรับทราบ ทำให้ทราบการเคลื่อนไหวของโรงเรียนตลอด และก็ยินดีให้ความร่วมมือ

จากการสังเกต มารดาจะมารับเด็กหญิงแก้วทุกวัน แต่ค่อนข้างเย็นประมาณ 18.00 น. มาถึงจะดูแลเอาใจใส่ตามการเรียนในวันนั้น ถามว่า "หิวไหม" ให้ความสนใจ เด็กหญิงแก้วและน้องชายมาก

จากการศึกษาการเลี้ยงดูบุตรของผู้ปกครองเด็กทั้ง 6 คน พบว่า ผู้ปกครองจะดูแลเอาใจใส่เด็กเป็นอย่างดี ดูแลอย่างใกล้ชิด ทั้งเรื่องอาหาร การเรียน การเล่น การพักผ่อน ผู้ปกครองจะดูแลให้เด็กนอนแต่หัวค่ำ ไม่ให้ดูโทรทัศน์เด็ก จะให้ดูในวันหยุด ในขณะที่เด็วกันก็จะเลือกรายการให้ดู ส่วนใหญ่เป็นการดู สิ่งเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เด็กเรียนดี

นอกจากนี้จากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ทำให้โรงเรียนรุ่งสว่างเป็นโรงเรียนดีเด่น ผู้วิจัยพบว่า ชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่มีส่วนในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนด้วย คือทางหมู่บ้านจะให้การสนับสนุนเงินกับทางโรงเรียนในวันลอยกระทง 9,000 บาท โดยให้โรงเรียนช่วยจัดเวทีวันลอยกระทงในหมู่บ้านให้ และให้โรงเรียนขายกระทงในวันลอยกระทงด้วย รายได้จากการขายกระทง ทางหมู่บ้านยกให้โรงเรียน นอกจากนี้ให้โรงเรียนขายอาหารแห้ง ดอกไม้ธูปเทียนแก่ชาวบ้านในวันทำบุญปีใหม่ของหมู่บ้านทั้งหมดอีกด้วย ดังนั้นทางโรงเรียนจะได้เงินสนับสนุนจากหมู่บ้านปีละ 2 ครั้ง

สำหรับผู้ปกครองจะบริจาคเงินหรือสิ่งที่โรงเรียนต้องการ เมื่อทางโรงเรียนขอความร่วมมือ ดังเช่นการบอกเล่าของครู บอกว่า "เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2535 ทางโรงเรียนได้จัดทอดผ้าป่า เพื่อซื้อรถตู้สำหรับใช้ในกิจการของโรงเรียน ซึ่งผู้ปกครองได้บริจาคเงินให้โรงเรียนจนกระทั่งสามารถซื้อรถตู้พร้อมโทรทัศน์มือถือ 1 เครื่อง เป็นเงินประมาณแปดแสนกว่าบาท นอกจากนี้ยังมีเงินที่ได้จากการบริจาคของผู้ปกครองที่ต้องการให้เด็กเข้าเรียน" ทั้งนี้เมื่อผู้วิจัยไปตามผู้ปกครอง ผู้ปกครองถามว่า "เป็นความจริง" ในขณะเดียวกัน ครูยังเล่าว่า "บางครั้งผู้ปกครองจะนำหนังสือ และอาหารมาบริจาคให้โรงเรียน และเมื่อเปิดเทอมมีผู้ปกครองนำเครื่องปรับอากาศมาบริจาคให้โรงเรียน 2 เครื่อง เนื่องจากผู้ปกครองได้ขยายบริษัทจึงเปลี่ยนเครื่องปรับอากาศที่มีอยู่เป็นขนาดใหญ่กว่าเดิม เครื่องที่บริจาคโรงเรียนยังมีสภาพดีอยู่ แต่เครื่องเล็ก จึงถามโรงเรียนว่าจะเอาหรือไม่"

ในขณะเดียวกัน โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงของกรุงเทพมหานคร ดังเห็นได้จากการบอกเล่าของชาวบ้าน และครูในโรงเรียนที่เล่าว่า "ผู้ใหญ่ในกรุงเทพมหานครไม่สนใจว่า ระบบบริหารภายในโรงเรียนเป็นอย่างไร สนใจแต่ว่าโรงเรียน

เป็นแหล่งรองรับแขกบ้านแขกเมือง ผู้อำนวยการได้รับการสนับสนุนอยู่แล้ว" "กรุงเทพมหานครสนับสนุนเพราะเป็นหน้าตาของกรุงเทพมหานคร" "เขตกั้ร่วมกับโรงเรียน มีอะไรแจ้งไปก็ไม่มีประโยชน์ เขาไม่สนใจอะไร เป็นนายไม่คุ้มครองลูกน้องได้ไง ถ้าลูกน้องสนองนโยบายนาย"

สรุป

ข้อมูลในบทนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้โรงเรียนรุ่งสว่างเป็นโรงเรียนดีเด่น โดยศึกษาเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ผู้อำนวยการเป็นคนที่ยึดมั่น มีความคิดริเริ่ม มีความกระตือรือร้น ชอบแสวงหาความรู้ มุ่งเอางาน มีความตั้งใจในการทำงานมาก ต้องการให้งานทุกอย่างออกมาดีเลิศ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ปกครอง มีความเสียสละ อุทิศเวลาให้กับงาน มีบุคลิกภาพของผู้นำบางประการในการปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อมอบหมายงานไปแล้วจะติดตามผลงานจนสำเร็จ แต่ในขณะที่เดียวกันผู้อำนวยการมีความมั่นใจในตัวเองสูง จะยึดความคิดเห็นของตนเองเป็นสำคัญ สิ่งใดที่คิดว่าถูกต้องจะออกเป็นคำสั่งให้ครูปฏิบัติ หากครูไม่ปฏิบัติตามจะมีความผิดทางวินัย ครูจึงไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนงานมากเท่าที่ควร ทำให้บางครั้งความเข้าใจในงานที่ทำระหว่างผู้บริหารกับครูจึงไม่ตรงกัน ทำให้ผลงานออกมาไม่ถูกใจผู้อำนวยการ ครูต้องนำกลับไปทำใหม่ ทำให้ครูซึ่งมีงานมากอยู่แล้วต้องทำงานเพิ่มขึ้นอีก ประกอบกับผู้อำนวยการมีความสัมพันธ์กับครูน้อย โดยทั่วไปจะวางตัวห่างเหินกับครู แต่ให้ความสนิทสนมกับครูที่ใกล้ชิดเท่านั้น ครูบางส่วนจึงไม่ยอมรับผู้อำนวยการและมองว่าผู้อำนวยการทำงานหรือสั่งงานซ้ำซ้อน เลาความคิดตนเองเป็นใหญ่ นอกจากนี้ การที่ผู้อำนวยการอยู่โรงเรียนนี้มาตั้งแต่โรงเรียนตั้งขึ้น เป็นผู้บุกเบิกพัฒนาโรงเรียนมาตลอด ทำให้ผู้อำนวยการมีความผูกพันกับโรงเรียนมาก เกิดความรู้สึกว่าเป็นผู้สร้างโรงเรียนขึ้นมา อหากให้โรงเรียนเติบโตมีชื่อเสียง จึงทุ่มเทเวลาให้กับการพัฒนาโรงเรียนและต้องการให้ครูทุ่มเทเวลาให้กับโรงเรียนเช่นเดียวกับผู้อำนวยการ โดยมุ่งเอาแต่งานมากกว่าคน จนบางครั้งดูเสมือนขาดน้ำใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และลืมนึกไปว่าครูต้องการเวลาพักผ่อนและเวลาให้ครอบครัวด้วยเหมือนกัน

ปัจจัยที่เกี่ยวกับครูผู้สอน พบว่า ครูมีความรู้ในด้านวิชาการ ได้รับการอบรมในเรื่องเทคนิคการสอน การผลิตสื่อที่โรงเรียนจัดขึ้น ในขณะที่เดียวกัน ครูมีความรักในวิชาชีพจากการสัมภาษณ์ครู ได้รับการบอกเล่าว่า "พอใจในอาชีพของตนเอง ชอบเป็นครู" นอกจากนี้ ครูมีความขยันในการทำงาน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เอาใจใส่การเรียนการสอน หมั่นค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ มีความเอาใจใส่ต่อนักเรียน แม้ว่าขวัญและกำลังใจของครูจะไม่ได้เท่าที่ควร เนื่องจากต้องทำงานหนัก ไม่มีเวลาพักผ่อนเท่าที่ควร ครูจึงเหนื่อยและไม่มีเวลาให้กับครอบครัว ไม่ได้รับการสนับสนุนให้ลาศึกษาต่อในเวลาราชการ ในขณะที่เดียวกันจึงเกิดเจตคติที่ไม่ยอมรับการสั่งงานของผู้อำนวยการ แต่ก็ต้องปฏิบัติตามเนื่องจากกลัวผิดวินัย ครูบางคนจึงเกิดความเครียด บางครั้งจึงระบายออกที่นักเรียน เมื่อนักเรียนไม่เชื่อฟังไม่สนใจเรียนหรือคุยเสียงดัง โดยการดูหรือตักนักเรียน แต่อย่างไรก็ตามครูก็ทำงานทุ่มเทให้กับนักเรียนค่อนข้างมาก

ปัจจัยที่เกี่ยวกับนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความพร้อมค่อนข้างมากทั้งร่างกายและสติปัญญา คือร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ มีสติปัญญาดี เนื่องจากเข้าเรียนได้โดยการสอบแข่งขันคัดเลือกเข้ามา และโรงเรียนมีการแบ่งระดับความสามารถของนักเรียนทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นแข่งขันกันเรียน เพื่อจะได้เรียนในห้องเด็กเรียนเก่งหรือเด็กเรียนปานกลางไม่ต้องไปเรียนในห้องเด็กเรียนอ่อนในขณะที่เดียวกันผู้ปกครองให้การส่งเสริม โดยให้เรียนพิเศษนอกเหนือจากการเรียนปกติที่โรงเรียน

ปัจจัยที่เกี่ยวกับผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี ให้ความสนใจสนับสนุนและดูแลเอาใจใส่การเรียนของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เห็นความสำคัญของการศึกษา เมื่อนักเรียนมีปัญหาทางการเรียน ผู้ปกครองจะให้คำปรึกษา เมื่อนักเรียนทำการบ้านไม่ได้ ผู้ปกครองจะสอนการบ้านให้นักเรียนทุกครั้ง หากพบว่าผลการเรียนของนักเรียนต่ำลงจะให้ลูกเรียนพิเศษหรือค้นหาสาเหตุที่ทำให้ผลการเรียนต่ำลง ผู้ปกครองบางคนเมื่อพบว่า ลูกไม่มีการบ้านหรือผลการเรียนต่ำลงจะมาพบครูประจำชั้น เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันผู้ปกครองก็ให้ความร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดี เนื่องจากผู้ปกครองได้รับการติดต่อจากโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยทางโรงเรียนส่งจดหมายแจ้งให้ผู้ปกครองทราบถึงการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน และแจ้งผลการเรียนของนักเรียนให้ทราบเป็นระยะ ๆ

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้อกับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้โรงเรียนรุ่งสว่างเป็นโรงเรียนดีเด่นได้นั้นเกิดจากปัจจัยหลาย ๆ ด้านประกอบกัน ทั้งผู้อำนวยการ ครูผู้สอน เด็กนักเรียน และผู้ปกครอง จึงทำให้โรงเรียนรุ่งสว่างได้รับรางวัลตั้งแต่โรงเรียนตั้งได้เพียง 2 ปี และได้พัฒนาจากโรงเรียนขนาดเล็กเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียงอย่างรวดเร็ว ทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และนักเรียน ได้รับรางวัลดีเด่นต่าง ๆ มากมาย จนเป็นที่รู้จักและนิยมของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียน และมีผู้มาเยี่ยมชมดูการดำเนินงานของโรงเรียนเกือบตลอดเวลาเกือบทุกสัปดาห์